

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

(Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 16, ст.200)

{ Вводиться в дію Постановою ВР

N 797-XII ([797-12](#)) від 28.02.91, ВВР, 1991, N 16, ст.201 }

{ В редакції Закону

N 2001-XII ([2001-12](#)) від 19.12.91, ВВР, 1992, N 13, ст.178 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законом

N 2532-XII ([2532-12](#)) від 01.07.92, ВВР, 1992, N 37, ст.543

Декретами

N [12-92](#) від 26.12.92, ВВР, 1993, N 10, ст.76

N [29-93](#) від 26.03.93, ВВР, 1993, N 20, ст.217

N [43-93](#) від 30.04.93, ВВР, 1993, N 26, ст.281

Законами

N 3180-XII ([3180-12](#)) від 05.05.93, ВВР, 1993, N 26, ст.277

N 3285-XII ([3285-12](#)) від 17.06.93, ВВР, 1993, N 29, ст.305

N 3328-XII ([3328-12](#)) від 29.06.93, ВВР, 1993, N 32, ст.343

N [126/95-ВР](#) від 06.04.95, ВВР, 1995, N 16, ст.111

N [498/95-ВР](#) від 22.12.95, ВВР, 1996, N 3, ст. 11

N [96/96-ВР](#) від 22.03.96, ВВР, 1996, N 16, ст. 71

N [230/96-ВР](#) від 06.06.96, ВВР, 1996, N 35, ст.162

N [581/96-ВР](#) від 11.12.96, ВВР, 1997, N 6, ст. 45

N [404/97-ВР](#) від 27.06.97, ВВР, 1997, N 33, ст. 207

N [796/97-ВР](#) від 30.12.97, ВВР, 1998, N 21, ст. 109

N 378-XIV ([378-14](#)) від 31.12.98, ВВР, 1999, N 8, ст.59

N 563-XIV ([563-14](#)) від 25.03.99, ВВР, 1999, N 19, ст.174

N 1458-III ([1458-14](#)) від 17.02.2000, ВВР, 2000, N 14-15-16,
ст.121 }

{ Офіційне тлумачення до Закону див. в Рішенні Конституційного
Суду

N 12-рп/2000 ([v012p710-00](#)) від 25.10.2000 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами

N 2120-III ([2120-14](#)) від 07.12.2000, ВВР, 2001, N 2-3, ст.10

N 2399-III ([2399-14](#)) від 26.04.2001, ВВР, 2001, N 27, ст.134

N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001, ВВР, 2001, N 30, ст.140

N 2638-III ([2638-14](#)) від 11.07.2001, ВВР, 2001, N 44. ст.230

N 3054-III ([3054-14](#)) від 07.02.2002, ВВР, 2002, N 29, ст.199
N 429-IV ([429-15](#)) від 16.01.2003, ВВР, 2003, N 10-11, ст.87
N 1767-IV ([1767-15](#)) від 15.06.2004, ВВР, 2004, N 36, ст.445
N 2321-IV ([2321-15](#)) від 12.01.2005, ВВР, 2005, N 9, ст.181
N 2454-IV ([2454-15](#)) від 03.03.2005, ВВР, 2005, N 16, ст.259
N 2603-IV ([2603-15](#)) від 31.05.2005, ВВР, 2005, N 25, ст.338
N 3108-IV ([3108-15](#)) від 17.11.2005, ВВР, 2006, N 1, ст.18
N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005, ВВР, 2006, N 9, N 10-11,
ст.96
N 3421-IV ([3421-15](#)) від 09.02.2006, ВВР, 2006, N 22, ст.199
N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006, ВВР, 2006, N 49, ст.485
N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006, ВВР, 2007, N 7-8, ст.66 }

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду
N 6-рп/2007 ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78
- зміни діють по 31 грудня 2008 року
N 259-VI ([259-17](#)) від 10.04.2008, ВВР, 2008, N 24, ст.232 }

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду
N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 1276-VI ([1276-17](#)) від 16.04.2009, ВВР, 2009, N 38, ст.535
N 1760-VI ([1760-17](#)) від 15.12.2009, ВВР, 2010, N 8, ст.62
N 2756-VI ([2756-17](#)) від 02.12.2010, ВВР, 2011, N 23, ст.160 }

{ Установити, що у 2011 році норми і положення статей 39,
50, 51, 52, 54 цього Закону застосовуються у порядку та
розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України
виходячи з наявного фінансового ресурсу бюджету
Пенсійного фонду України на 2011 рік згідно із Законом
N 2857-VI ([2857-17](#)) від 23.12.2010 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 3668-VI ([3668-17](#)) від 08.07.2011, ВВР, 2012, N 12-13, ст.82
N 5062-VI ([5062-17](#)) від 05.07.2012, ВВР, 2013, N 28, ст.297
N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

{ У тексті Закону слова "Міністерство охорони здоров'я України"
та "виконавчі органи рад" в усіх відмінках замінено
відповідно словами "центральний орган виконавчої влади, що
забезпечує формування державної політики у сфері охорони
здоров'я" та "виконавчі органи сільських, селищних, міських
рад" у відповідному відмінку згідно із Законом N 5459-VI

Чорнобильська катастрофа торкнулася долі мільйонів людей. У багатьох регіонах, на величезних територіях виникли нові соціальні та економічні умови. Україну оголошено зоною екологічного лиха. Створення системи надійного захисту людей від наслідків Чорнобильської катастрофи потребує залучення значних фінансових, матеріальних та наукових ресурсів.

Цей Закон визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на охорону їх життя і здоров'я та створює єдиний порядок визначення категорій зон радіоактивно забруднених територій, умов проживання і трудової діяльності на них, соціального захисту потерпілого населення. { Пreamбулу доповнено абзацом другим згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Р о з д і л І

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Мета та основні завдання Закону

Закон спрямований на захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та розв'язання пов'язаних з нею проблем медичного і соціального характеру, що виникли внаслідок радіоактивного забруднення території.

Державна політика в галузі соціального захисту потерпілих від Чорнобильської катастрофи та створення умов проживання і праці на забруднених територіях базується на принципах:

пріоритету життя та здоров'я людей, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи, повної відповідальності держави за створення безпечних і нешкідливих умов праці;

комплексного розв'язання завдань охорони здоров'я, соціальної політики і використання забруднених територій на основі державних цільових програм з цих питань та урахування інших напрямів економічної та соціальної політики, досягнень в галузі науки та охорони навколишнього середовища; { Абзац третьої частини другої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3421-IV ([3421-15](#)) від 09.02.2006 }

соціального захисту людей, повного відшкодування шкоди особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

використання економічних методів поліпшення життя шляхом проведення політики пільгового оподаткування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та їх об'єднань;

здійснення заходів щодо професійної переорієнтації та підвищення кваліфікації постраждалого населення;

забезпечення координації діяльності державних органів, установ, організацій та об'єднань громадян, що вирішують різні проблеми соціального захисту постраждалого населення, а також співробітництва і проведення консультацій між державними органами і постраждалими (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з соціального захисту на місцевому та державному рівнях;

міжнародного співробітництва в галузях охорони здоров'я, соціального захисту, охорони праці, використання світового досвіду організації роботи з цих питань.

{ *Стаття 1 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96* }

Стаття 2. Визначення категорій зон радіоактивно забруднених територій

Залежно від ландшафтних та геохімічних особливостей ґрунтів, міри перевищення природного доаварійного рівня накопичення радіонуклідів у навколишньому середовищі, пов'язаних з ними ступенів можливого негативного впливу на здоров'я населення, вимог щодо здійснення радіаційного захисту населення та інших спеціальних заходів, з урахуванням загальних виробничих і соціально-побутових відносин, територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, поділяється на зони.

Такими зонами є:

1) зона відчуження - це територія, з якої проведено евакуацію населення в 1986 році;

{ *Офіційне тлумачення положення пункту 1 частини другої статті 2 див. в Рішенні Конституційного Суду N 12-рп/2000 ([v012p710-00](#)) від 25.10.2000* }

2) зона безумовного (обов'язкового) відселення - це територія, що зазнала інтенсивного забруднення довгоживучими радіонуклідами, з щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 15,0 Кі/км² та вище, або стронцію від 3,0 Кі/км² та вище, або плутонію від 0,1 Кі/км² та вище, де розрахункова ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів може перевищити 5,0 мЗв (0,5 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період;

3) зона гарантованого добровільного відселення - це територія з щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 5,0 до 15,0 Кі/км², або стронцію від 0,15 до 3,0 Кі/км², або плутонію від 0,01 до 0,1 Кі/км², де розрахункова ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів може перевищити 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період;

4) зона посиленого радіоекологічного контролю - це територія з щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 1,0 до 5,0 Кі/км², або стронцію від 0,02 до 0,15 Кі/км², або плутонію від 0,005 до 0,01 Кі/км² за умови, що розрахункова ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів перевищує 0,5 мЗв (0,05 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період.

{ Частина друга статті 2 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

{ Частина третю статті 2 виключено на підставі Закону N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

{ Частина четверту статті 2 виключено на підставі Закону N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

Межі цих зон установлюються та переглядаються Кабінетом Міністрів України на основі експертних висновків Національної академії наук України, центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах охорони здоров'я, управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, охорони навколишнього природного середовища, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, за поданням обласних рад і затверджуються Верховною Радою України.

{ Частина п'ята статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами N [230/96-ВР](#) від 06.06.96, N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006; в редакції Закону N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

Перелік населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення, та дані щорічних дозиметричних паспортизацій із зазначенням очікуваних доз опромінення населення оприлюднюються Кабінетом Міністрів України один раз на три роки, починаючи з 2009 року.

{ Статтю 2 доповнено частиною згідно із Законом N 259-VI
([259-17](#)) від 10.04.2008 }

Карти зазначених зон, перелік населених пунктів, віднесених до цих зон, та дані щорічних дозиметричних паспортизацій із зазначенням очікуваних доз опромінення населення один раз на три роки публікуються в загальнодержавних та регіональних друкованих засобах масової інформації і зберігаються у відповідних центральних та місцевих органах виконавчої влади.

{ Частина сьома статті 2 в редакції Закону N 259-VI ([259-17](#)) від 10.04.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

Стаття 3. Умови проживання і трудової діяльності населення без обмежень за радіаційним фактором

Умовою проживання і трудової діяльності населення без обмежень за радіаційним фактором є одержання додаткової за рахунок забруднення території радіоактивними ізотопами дози, яка не перевищує рівня опромінення 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік.

В'їзд у зони відчуження і безумовного (обов'язкового) відселення для постійного проживання забороняється. Проживання населення у цих зонах дозволяється лише до завершення відселення. Порядок в'їзду для постійного проживання в зону гарантованого добровільного відселення визначається рішенням Кабінету Міністрів України.

{ Частина друга статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

Направлення молодих спеціалістів після закінчення вищих навчальних закладів, професійних навчально-виховних закладів для роботи в зонах відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення без їх згоди забороняється. { Частина третя статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 4. Підстави для відселення та право на самостійне переселення громадян з територій, які зазнали радіоактивного забруднення

Підставами для відселення громадян з територій, які зазнали радіоактивного забруднення, є положення Концепції проживання населення на територіях України з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. Етапи відселення визначаються Концепцією.

Населення, яке проживає у зоні безумовного (обов'язкового) відселення, підлягає обов'язковому відселенню.

Кожен громадянин, який проживає у зоні гарантованого добровільного відселення, має право на підставі наданої йому об'єктивної інформації про радіаційну обстановку, дози опромінення і можливі їх наслідки для здоров'я самостійно приймати рішення про дальше проживання на цій території чи відселення.

Громадянам, які прийняли рішення про виїзд із зони гарантованого добровільного відселення, створюються умови для відселення.

Право на самостійне переселення (до створення умов для відселення) мають громадяни, які проживають у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення, а також сім'ї, які проживають у зоні посиленого радіоекологічного контролю, у складі яких є вагітні жінки або діти до 18 років, за умови, що вони за медичними показниками, які визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, проживати в цій зоні не можуть, або у разі перевищення індивідуальної ефективної еквівалентної дози опромінення людини понад 70 мЗв (7 бер) за життя.

{ Частина п'ята статті 4 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

Громадяни, які відселяються або самостійно переселяються, користуються компенсаціями, передбаченими цим Законом.

Відселення та самостійне переселення дозволяється лише у місцевості, які не віднесені до категорій зон радіоактивно забруднених територій (стаття 2), за винятком переселення до близьких родичів.

Порядок відселення та самостійного переселення ([706-92-п](#)) визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 5. Умови реевакуації населення

Реевакуація населення провадиться виключно у добровільному порядку після зниження радіоактивного забруднення території до рівня, який передбачає безпечні умови проживання без обмежень відповідно до частини першої статті 3 цього Закону. Рішення про реевакуацію населення приймається Кабінетом Міністрів України.

{ Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

Стаття 6. Якість продуктів харчування та сільськогосподарської продукції

Продукти харчування та сільськогосподарська продукція, в яких вміст радіонуклідів не перевищує затверджених допустимих рівнів, вважаються придатними для реалізації та споживання.

Допустимі рівні вмісту радіонуклідів у продуктах харчування та сільськогосподарській продукції затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

{ Частина друга статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

Продукція, вироблена в зонах радіоактивного забруднення, повинна мати сертифікат відповідності затвердженим допустимим рівням вмісту радіонуклідів, в якому зазначаються відомості про місце виробництва продукції, вміст радіонуклідів, відповідального виробника цієї продукції і контролера, який перевіряв її на вміст радіонуклідів.

{ Стаття 6 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 7. Заборона виробництва та реалізації радіоактивно забрудненої продукції і умови її використання та переробки

Виробництво та реалізація продукції, радіоактивна забрудненість якої перевищує допустимі рівні вмісту радіонуклідів, за винятком продукції науково-виробничого та дослідного характеру, забороняються.

У разі неможливості використання та переробки продукції, забрудненої радіонуклідами понад затверджені допустимі рівні, вона підлягає вилученню та знищенню у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з відшкодуванням пов'язаних із цим витрат виробниками забрудненої продукції.

{ Стаття 7 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 8. Інформація про рівні радіоактивного забруднення

Кабінет Міністрів України забезпечує громадянам України надання повної, своєчасної та достовірної інформації про рівні забруднення радіоактивними речовинами місцевостей, на яких вони проживають або працюють, про ступінь забрудненості радіонуклідами продуктів харчування та майна, про усі вимоги та умови додержання режиму радіаційної безпеки.

Органи громадського контролю можуть перевіряти достовірність зазначеної інформації.

Р о з д і л І І

СТАТУС ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 9. Визначення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, є:

- 1) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС - громадяни, які брали безпосередню участь у ліквідації аварії та її наслідків;
- 2) потерпілі від Чорнобильської катастрофи - громадяни, включаючи дітей, які зазнали впливу радіоактивного опромінення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Стаття 10. Визначення осіб, які належать до учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС

Учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС вважаються громадяни, які безпосередньо брали участь у будь-яких роботах, пов'язаних з усуненням самої аварії, її наслідків у зоні відчуження у 1986-1987 роках незалежно від кількості робочих днів, а у 1988-1990 роках - не менше 30 календарних днів, у тому числі проведенні евакуації людей і майна з цієї зони, а також тимчасово направлені або відряджені у зазначені строки для виконання робіт у зоні відчуження, включаючи військовослужбовців*, працівники державних, громадських, інших підприємств, установ і організацій незалежно від їх відомчої підпорядкованості, а також ті, хто працював не менше 14 календарних днів у 1986 році на діючих пунктах санітарної обробки населення і дезактивації техніки або їх будівництві. Перелік цих пунктів визначається Кабінетом Міністрів України.

* Тут і надалі до військовослужбовців належать: особи офіцерського складу, прапорщики, мічмани, військовослужбовці надстрокової служби, військовозобов'язані, призвані на військові збори, військовослужбовці-жінки, а також сержанти (старшини), солдати (матроси), які перебувають(перебували) на дійсній строковій службі у збройних силах, керівний і оперативний склад органів Комітету державної безпеки, особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, а також інших

військових формувань. { Примітка до статті 10 із змінами,
внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }
{ Стаття 10 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92, із змінами,
внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 11. Визначення осіб, які належать до потерпілих від
Чорнобильської катастрофи

До потерпілих від Чорнобильської катастрофи належать:

1) евакуйовані із зони відчуження (в тому числі особи, які на момент евакуації перебували у стані внутріутробного розвитку, після досягнення ними повноліття), а також відселені із зон безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення;

2) особи, які постійно проживали на територіях зон безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення на день аварії або прожили за станом на 1 січня 1993 року на території зони безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території зони гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років, та відселені або самостійно переселилися з цих територій;

3) особи, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років;

4) особи, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у цій зоні не менше чотирьох років;

5) особи, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986-1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями. Перелік видів робіт і місць, де виконувалися зазначені роботи, встановлюється Кабінетом Міністрів України;

б) особи, які досягли повноліття, з числа зазначених у статті 27 цього Закону, та яким у дитячому віці встановлено причинний зв'язок інвалідності з наслідками Чорнобильської катастрофи, за умови проходження переогляду у спеціалізованій медико-соціальній експертній комісії відповідно до частини п'ятої статті 17 цього Закону. { Частина першу статті 11 доповнено пунктом 6 згідно із Законом N 1767-IV ([1767-15](#)) від 15.06.2004 }

Крім осіб, зазначених у частині першій цієї статті, до потерпілих від Чорнобильської катастрофи належать неповнолітні діти, зазначені у статті 27 цього Закону. Після досягнення повноліття (в разі одруження або влаштування на роботу в передбачених чинним законодавством випадках до досягнення повноліття - за їх бажанням відповідно з часу одруження або влаштування на роботу) визначення статусу потерпілих від Чорнобильської катастрофи провадиться на умовах, визначених частиною першою цієї статті, а щодо потерпілих, зазначених у пункті 6 частини першої цієї статті, визначення категорії провадиться відповідно до пункту 1 частини першої статті 14 цього Закону. { Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001, N 1767-IV ([1767-15](#)) від 15.06.2004 }

{ *Стаття 11 в редакції Законів N [2532-12](#) від 01.07.92, N [230/96-ВР](#) від 06.06.96* }

Стаття 12. Встановлення причинного зв'язку між захворюванням, пов'язаним з Чорнобильською катастрофою, частковою або повною втратою працездатності громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, і Чорнобильською катастрофою

Причинний зв'язок між захворюванням, пов'язаним з Чорнобильською катастрофою, частковою або повною втратою працездатності громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, і Чорнобильською катастрофою визнається встановленим (незалежно від наявності дозиметричних показників чи їх відсутності), якщо його підтверджено під час стаціонарного обстеження постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи уповноваженою медичною комісією не нижче обласного рівня або спеціалізованими медичними установами Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, які мають ліцензію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

{ *Частина перша статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012* }

Неповнолітнім дітям, зазначеним у статті 27 цього Закону, в разі захворювання причинний зв'язок інвалідності з наслідками Чорнобильської катастрофи встановлюється відповідно до частини першої цієї статті.

На встановлення причинного зв'язку між погіршенням стану здоров'я і встановленням інвалідності та наслідками Чорнобильської катастрофи мають право особи, яким після досягнення повноліття не буде надано відповідно до частини першої статті 11 цього Закону статусу потерпілих від Чорнобильської катастрофи, з числа:

- зазначених у пункті 2 статті 27 цього Закону;
- народжених після 26 квітня 1986 року від батька, який на час настання вагітності матері мав підстави належати до 1 або 2 категорії постраждалих, або матір'ю, яка на час настання вагітності або під час вагітності мала підстави належати до 1 або 2 категорії постраждалих;
- хворих на рак щитовидної залози.

{ Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2532-12](#) від 01.07.92, в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 13. **Обов'язок держави перед громадянами за шкоду, завдану внаслідок Чорнобильської катастрофи**

Держава бере на себе відповідальність за завдану шкоду громадянам та зобов'язується відшкодувати її за: { Абзац перший частини першої статті 13 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

- 1) пошкодження здоров'я або втрату працездатності громадянами та їх дітьми, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- 2) втрату годувальника, якщо його смерть пов'язана з Чорнобильською катастрофою;
- 3) матеріальні втрати, що їх зазнали громадяни та їх сім'ї у зв'язку з Чорнобильською катастрофою, відповідно до цього Закону та інших актів законодавства України.

На державу покладаються також зобов'язання щодо своєчасного медичного обстеження, лікування і визначення доз опромінення учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та потерпілих від Чорнобильської катастрофи. { Частина друга статті 13 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

**Стаття 14. Визначення категорій осіб, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи,
для встановлення пільг і компенсацій**

Для встановлення пільг і компенсацій визначаються такі категорії осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи:

1) інваліди з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та потерпілих від Чорнобильської катастрофи (статті 10, 11 і частина третя статті 12), щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, хворі внаслідок Чорнобильської катастрофи на променеву хворобу, - категорія 1; { Пункт 1 частини першої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001 }

2) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали у зоні відчуження:

- з моменту аварії до 1 липня 1986 року - незалежно від кількості робочих днів;

- з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року - не менше 5 календарних днів;

- у 1987 році - не менше 14 календарних днів, а також потерпілі від Чорнобильської катастрофи;

- евакуйовані у 1986 році із зони відчуження (в тому числі особи, які на момент евакуації перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття); { Абзац п'ятий пункту 2 статті 14 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

- особи, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення, - категорія 2;

3) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали:

- у зоні відчуження з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року - від 1 до 5 календарних днів;

- у зоні відчуження в 1987 році - від 1 до 14 календарних днів;

- у зоні відчуження в 1988-1990 роках - не менше 30 календарних днів;

- на діючих пунктах санітарної обробки населення і дезактивації техніки або їх будівництві - не менше 14 календарних днів у 1986 році, { Абзац п'ятий частини першої пункту 3 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

а також потерпілі від Чорнобильської катастрофи (не віднесені до категорії 2), які:

- постійно проживали на територіях зон безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення на день аварії або які за станом на 1 січня 1993 року прожили у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території зони гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років та відселені або самостійно переселилися з цих територій;

- постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років, - категорія 3; { Абзац восьмий частини першої пункту 3 статті 14 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

4) особи, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у цій зоні не менше чотирьох років, - категорія 4. { Пункт 4 частини першої статті 14 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

{ Частина перша статті 14 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

Крім встановлених цією статтею категорій осіб, право на пільги та компенсації, передбачені цим Законом, мають особи, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986-1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями. { Частина друга статті 14 в редакції Законів N [2532-12](#) від 01.07.92, N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

{ Частина третю статті 14 виключено на підставі Закону
N 230/96-ВР від 06.06.96 }

Громадяни, які брали участь у ліквідації інших ядерних аварій та випробувань, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, належать до категорії 1, або 2, або 3. Порядок визначення цих категорій встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Громадяни, які захворіли на променеву хворобу або захворювання яких пов'язане з переопроміненням внаслідок будь-якої аварії, порушення правил експлуатації обладнання з радіоактивною речовиною, порушення правил зберігання і захоронення радіоактивних речовин, які сталися не з вини потерпілих, якщо такий зв'язок встановлено медичними закладами, належать до категорій, зазначених у частині третій цієї статті.

Стаття 15. Підстави для визначення статусу громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Підставами для визначення статусу учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС є період роботи (служби) у зоні відчуження, що підтверджено відповідними документами.

Підставою для визначення статусу евакуйованих із зони відчуження, відселених і тих, які самостійно переселилися, відповідно до статті 4 є довідка про евакуацію, відселення, самостійне переселення.

Підставою для визначення статусу потерпілих від Чорнобильської катастрофи, які проживають або працюють на забруднених територіях, є довідка про період проживання, роботи на цих територіях.

Видача довідок про період роботи (служби) по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а також на територіях радіоактивного забруднення, про заробітну плату за цей період здійснюється підприємствами, установами та організаціями (військкоматами), а про період проживання на територіях радіоактивного забруднення, евакуацію, відселення, самостійне переселення - органами місцевого самоврядування.

{ Частина четверта статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V (231-16) від 05.10.2006 }

Визначення рівнів забруднення, доз опромінення, відновлення їх шляхом розрахунку здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням відповідних державних органів та обласних державних адміністрацій.

{ *Стаття 15 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92* }
Розділ III

ЄДИНА СИСТЕМА РЕЄСТРАЦІЇ ТА МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 16. Організація єдиного державного обліку осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

З метою найбільш ефективного вирішення завдань медико-соціального забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, створюється Державний реєстр України (єдина інформаційна система), до складу якого входять соціологічні, дозиметричні і медичні підреєстри. Складовою частиною Державного реєстру України є Український військовий реєстр і його підрозділи, що ведуться Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України та Службою безпеки України. { Частина перша статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Головними завданнями Державного реєстру України є здійснення контролю за станом здоров'я, вивчення найближчих та віддалених медичних наслідків у осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, громадські організації передають у Державний реєстр України повну і вичерпну інформацію щодо осіб, визначених статтями 10, 11, 27 цього Закону, для включення в банк даних необхідних відомостей про календарні строки їх роботи, період проживання на радіоактивно забруднених територіях, про місце роботи, про дози опромінення.

{ *Частина третя статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006* }

Реєстраційний номер у Державному реєстрі України повідомляється громадянам, а також лікувальним закладам за місцем їх проживання або роботи.

Громадянам гарантується збереження лікарської таємниці щодо відомостей, які знаходяться в Державному реєстрі України.

Працівники Державного реєстру України несуть відповідальність згідно з чинним законодавством за розголошення відомостей щодо осіб, внесених до Державного реєстру України.

Положення про організацію і функціонування Державного реєстру України розробляється центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах охорони здоров'я, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, та затверджується Кабінетом Міністрів України.

{ Частина сьома статті 16 в редакції Законів N [230/96-ВР](#) від 06.06.96, N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }
{ Стаття 16 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

Стаття 17. Організація медичного обстеження і оздоровлення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах охорони здоров'я, соціального захисту населення, освіти і науки, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації організують щорічне медичне обстеження (диспансеризацію), санаторно-курортне лікування всіх осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, запроваджують систему радіаційно-екологічного, медико-генетичного, медико-демографічного моніторингу на території України. Цими органами у регіонах найбільшого зосередження осіб, які постраждали, створюються спеціалізовані центри, в тому числі дитячі, для обстеження, лікування, соціально-психологічної реабілітації та профорієнтації потерпілих осіб.

{ Частина перша статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006, N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

Медикаменти і медичне обладнання, які надходять цільовим призначенням на території радіоактивного забруднення, а також для спеціалізованих медичних закладів (в тому числі дитячих), в яких проходять лікування постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи (незалежно від місця їх розташування на території України), звільняються від усіх видів оподаткування і сплати мита. Перелік таких спеціалізованих медичних закладів визначає Кабінет Міністрів України. { Частина друга статті 17 в редакції Закону

Громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, зобов'язані проходити обов'язкове обстеження в медичних закладах.

Громадяни, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, переогляд у медико-соціалній експертній комісії проходять залежно від рівнів розладу функцій організму, що встановлюється зазначеною комісією, через 3-5 років. При стійких незворотних морфологічних змінах та порушеннях функцій органів і систем організму, неефективності будь-яких видів реабілітаційних заходів, а також після досягнення пенсійного віку, в тому числі на пільгових умовах, група інвалідності встановлюється безстроково. { Частина четверта статті 17 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Потерпілі діти, яким було встановлено причинний зв'язок інвалідності з наслідками Чорнобильської катастрофи, проходять переогляд у спеціалізованій медико-соціалній експертній комісії по досягненні ними 18 років, незалежно від терміну, на який їм було встановлено інвалідність у дитячому віці. { Статтю 17 доповнено частиною згідно із Законом N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001 }

Громадянам, які перенесли променеву хворобу будь-якого ступеня і внаслідок цього стали інвалідами I або II групи, інвалідність встановлюється безстроково незалежно від віку.

За бажанням інвалідів їх переогляд проводиться в будь-який час.

У разі якщо при черговому переогляді у медико-соціалній експертній комісії громадянам не підтверджено будь-яку групу інвалідності, зазначеним громадянам гарантується працевлаштування чи перекваліфікація. { Статтю 17 доповнено частиною сьомою згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 18. Норми харчування у спеціалізованих лікувальних, лікувально-санаторних і курортних закладах

Для громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, Кабінетом Міністрів України за рекомендаціями центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, встановлюються додаткові норми раціонального харчування у спеціалізованих лікувальних, лікувально-санаторних і курортних закладах.

{ *Стаття 18 із змінами, внесеними згідно із Законами N 231-V*
([231-16](#)) від 05.10.2006, N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }
Розділ IV

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ. ЗАГАЛЬНІ КОМПЕНСАЦІЇ ТА ПІЛЬГИ

Стаття 19. Надання компенсацій та пільг громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Компенсації та пільги, встановлені в даному розділі, стосуються всіх громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, відповідно до встановлених категорій. { Частина перша статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }
{ *Частина другу статті 19 виключено на підставі Закону*
N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 20. Компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 1

Особам, віднесеним до категорії 1 (пункт 1 статті 14), надаються такі гарантовані державою компенсації та пільги: { Абзац перший частини першої статті 20 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

- 1) безплатне придбання ліків за рецептами лікарів;
- 2) безплатне позачергове зубопротезування (за винятком зубопротезування із дорогоцінних металів та прирівняних по вартості до них, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я); { Пункт 2 частини першої статті 20 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }
- 3) першочергове обслуговування у лікувально-профілактичних закладах та аптеках;
- 4) позачергове щорічне безплатне забезпечення санаторно-курортними путівками шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок через безготівкове перерахування санаторно-курортним закладам, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із санаторно-курортного лікування чи одержання за їх бажанням грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні;

право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю чи закладу відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та, за бажанням, здійснення доплати за надання додаткових послуг за рахунок власних коштів у разі недостатності суми щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок на санаторно-курортне лікування чи відпочинок у вибраному закладі. Санаторно-курортні заклади незалежно від форми власності зобов'язані надавати санаторно-курортні та оздоровчі послуги шляхом безготівкових розрахунків.

Порядок надання щорічної грошової допомоги та здійснення доплат за рахунок власних коштів, виплати грошової компенсації в розмірі середньої вартості путівки в Україні встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розмір щорічної грошової допомоги, щорічний розмір середньої вартості путівки в Україні визначаються законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

{ Пункт 4 частини першої статті 20 в редакції Закону N 5062-VI ([5062-17](#)) від 05.07.2012 }

5) користування при виході на пенсію та зміні місця роботи поліклініками, до яких вони були прикріплені під час роботи;

6) щорічне медичне обслуговування, диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів, лікування в спеціалізованих стаціонарах;

7) переважне право залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, в тому числі при ліквідації, реорганізації або перепрофілюванні підприємства, установи, організації, скороченні чисельності або штату працівників, а також на працевлаштування.

У разі вивільнення працівників у зв'язку з ліквідацією, реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, установи, організації, скороченням чисельності або штату працівників їм виплачується допомога в розмірі трикратної середньомісячної заробітної плати, а також зберігається за їх бажання посадовий оклад, тарифна ставка (оклад) на новому місці роботи, але не більше одного року. Їм також гарантується працевлаштування з урахуванням їх побажань або можливість навчання нових професій (спеціальностей) із збереженням у встановленому порядку середньої заробітної плати за останнім місцем роботи за весь період перепідготовки, але не більше одного року.

При переведенні у зв'язку із станом здоров'я на нижчеоплачувану роботу зазначеним працівникам виплачується різниця між попереднім заробітком і заробітком на новій роботі до встановлення інвалідності або одужання, але не більше одного року;

{ Пункт 7 частини першої статті 20 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

8) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від страхового стажу; { Пункт 8 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом N 429-IV ([429-15](#)) від 16.01.2003 }

9) виплата працюючим інвалідам допомоги по тимчасовій непрацездатності до 4 місяців підряд або до 5 місяців у календарному році;

10) позачергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов (включаючи сім'ї загиблих або померлих громадян). Особи, зазначені в цьому пункті, забезпечуються жилою площею протягом року з дня подання заяви, для чого місцеві ради щорічно виділяють 15 відсотків усього збудованого житла (в тому числі підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності). Кабінет Міністрів України щорічно виділяє обласним державним адміністраціям цільовим призначенням капітальні вкладення відповідно до кількості сімей, що потребують поліпшення житлових умов. Фінансування будівництва здійснюється з Державного бюджету України. { Абзац перший пункту 10 частини першої статті 20 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96; із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

Крім загальних підстав, передбачених законодавством України, такими, що потребують поліпшення житлових умов, визнаються особи, які забезпечені жилою площею нижче рівня середньої забезпеченості громадян у даному населеному пункті або які проживають у комунальних квартирах.

Особам, які перенесли променеву хворобу будь-якого ступеня або стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, які потребують поліпшення житлових умов, надається додаткова жила площа у вигляді окремої кімнати. { Абзац третій пункту 10 частини першої статті 20 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Сім'я, що втратила годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, має право на додаткову жилу площу, порядок надання і розмір якої визначається Кабінетом Міністрів України.

Передбаченими цим пунктом пільгами щодо забезпечення житлом громадяни мають право скористатися лише один раз; { Пункт 10 частини першої статті 20 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

11) 50-процентна знижка плати за користування житлом (квартирної плати, плати за утримання будинків), комунальними послугами (газ, електрична і теплова енергія, водопостачання, водовідведення та інші послуги) у межах середніх норм споживання, передбачених законом, телефоном (абонентна плата, оплата послуг електрозв'язку за місцеві телефонні розмови з квартирних телефонів при посекундному обліку їх тривалості). Зазначені у цьому пункті пільги надаються також членам сімей громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які проживають у жилих будинках (квартирах) усіх форм власності в межах норм, передбачених законом. До членів сімей громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, належать: дружина (чоловік), неповнолітні діти, непрацездатні батьки, особа, яка проживає разом з постраждалою внаслідок Чорнобильської катастрофи особою - інвалідом I групи та доглядає за нею, за умови, що ця особа не перебуває у шлюбі; особа, яка знаходиться під опікою або піклуванням громадянина, що має право на пільги, та проживає разом з ним. { Абзац перший пункту 11 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2532-12](#) від 01.07.92; в редакції Законів N [230/96-ВР](#) від 06.06.96, N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001, N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

{ Абзац другий пункту 11 частини першої статті 20 виключено на підставі Закону N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001 }

Особам, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення, відшкодовується 50 процентів вартості палива, придбаного в межах норм, встановлених для продажу населенню.

У разі проживання у гуртожитку оплата за проживання провадиться у розмірі 50 процентів встановленої плати; { Пункт 11 частини першої статті 20 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

12) передача безплатно в приватну власність займаних ними та їх сім'ями квартир (будинків) державного та громадського житлового фонду незалежно від того, чи є зазначена особа наймачем чи членом сім'ї наймача. Зазначена пільга може бути використана один раз; { Пункт 12 частини першої статті 20 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

13) позачергове безоплатне забезпечення автомобілем інвалідів І групи незалежно від наявності медичних показань та інвалідів ІІ групи за наявності медичних показань для забезпечення автомобілем, відсутності у них протипоказань до керування автомобілем; позачергове пільгове забезпечення автомобілем інвалідів ІІ групи за наявності медичних показань та протипоказань до керування з правом передачі керування автомобілем члену сім'ї. Інваліди ІІ групи за відсутності відповідних медичних показань мають право на безоплатне або на пільгових умовах забезпечення автомобілем, а також інваліди ІІІ групи за наявності медичних показань - на забезпечення автомобілем та відсутності протипоказань до керування ним - на пільгових умовах у порядку загальної черги. Порядок та умови забезпечення автомобілем визначаються Кабінетом Міністрів України; { Пункт 13 частини першої статті 20 в редакції Законів № [230/96-ВР](#) від 06.06.96, № 1760-VI ([1760-17](#)) від 15.12.2009 }

14) забезпечення продуктами харчування за медичними нормами з обов'язковим прикріпленням до відповідних магазинів за місцем проживання. Зазначеним особам компенсується 50 процентів вартості продуктів харчування за медичними нормами, встановлюваними центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

15) безоплатне користування всіма видами міського та приміського транспорту (крім таксі, в яких число посадочних місць для пасажирів не більше 9) на території України; { Пункт 15 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № [2532-12](#) від 01.07.92, в редакції Закону № [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

16) одержання лікарняного листка на весь період лікування в санаторіях і спеціалізованих лікувальних закладах з урахуванням часу проїзду туди й назад, з виплатою допомоги по державному соціальному страхуванню незалежно від того, ким і за чий рахунок видано путівку;

17) позачергове обов'язкове забезпечення їх дітей місцями у дошкільних закладах незалежно від відомчої підпорядкованості;

18) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства; { Пункт 18 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно з Декретом № [43-93](#) від 30.04.93, Законами № [498/95-ВР](#) від 22.12.95, № [581/96-ВР](#) від 11.12.96; в редакції Закону № 2756-VI ([2756-17](#)) від 02.12.2010 }

19) безоплатний проїзд один раз на рік до будь-якого пункту України і назад автомобільним або повітряним, або залізничним,

або водним транспортом з правом першочергового придбання квитків;
{ Пункт 19 частини першої статті 20 в редакції Закону N [2532-12](#)
від 01.07.92 }

20) обов'язкове (протягом року після подання заяви) відведення місцевими радами земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва для тих, хто потребує поліпшення житлових умов та перебуває на квартирному обліку, а також відведення земельних ділянок для ведення особистого підсобного господарства, садівництва і городництва, будівництва індивідуальних гаражів і дач; { Пункт 20 частини першої статті 20 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96; із змінами, внесеними згідно із Законом N [5459-VI](#) ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

{ Пункт 21 частини першої статті 20 виключено на підставі Закону N [107-VI](#) ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N [10-рп/2008](#) ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

22) використання чергової відпустки у зручний для них час, а також отримання додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком 14 робочих днів на рік;

23) позачерговий протягом року вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів для тих, хто потребує поліпшення житлових умов, до кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічного обслуговування, до садівницьких товариств, а також право на позачергове придбання садових будинків або матеріалів для їх будівництва, для індивідуальної забудови. У випадку одержання житла права, передбачені пунктом 10 цієї статті, втрачаються, якщо житлові умови поліпшились настільки, що відпали підстави для надання іншого жилого приміщення.

Передбаченими цим пунктом пільгами по забезпеченню житлом громадяни мають право скористатися один раз;

{ Пункт 23 частини першої статті 20 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

24) першочергове обслуговування на підприємствах, в установах, організаціях зв'язку, технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів, служби побуту, торгівлі, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

25) першочергове придбання промислових товарів підвищеного попиту, в тому числі легкового автомобіля, мотоцикла, моторного човна, телевізора, холодильника, меблів, пральної машини, пилососа у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

26) вступ поза конкурсом до державних вищих закладів освіти, професійно-технічних закладів освіти та на курси для професійного навчання з обов'язковим наданням гуртожитку на час навчання тим, хто не має житла, і виплатою підвищеної стипендії в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, незалежно від місця навчання на території України. Особи, які закінчили середні та професійно-технічні заклади освіти з відзнакою (відмінними оцінками), приймаються без екзаменів до державних вищих закладів освіти за результатами співбесіди. Зазначені особи навчаються в цих закладах освіти за рахунок держави; { Пункт 26 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2532-12](#) від 01.07.92; в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96; із змінами, внесеними згідно із Законом N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

27) позачергове влаштування в заклади соціального захисту, а також на обслуговування службами соціального захисту вдома, якщо хворий не має близьких родичів, які проживають з ним.

У разі неможливості організації такого обслуговування закладами соціального захисту відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за хворим;

{ Пункт 27 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

28) позачергове встановлення телефону з оплатою 50 процентів вартості його встановлення;

{ Пункт 29 частини першої статті 20 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

{ Пункт 30 частини першої статті 20 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

31) оплата лікарняних листків по тимчасовій непрацездатності особам, які є учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, нараховується за їх бажанням з середнього фактичного заробітку, який вони одержували під час роботи по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, без обмеження двома тарифними ставками або посадовими окладами.

У такому ж порядку оплата лікарняних листків провадиться і особам, тимчасова непрацездатність яких настала внаслідок загального захворювання.

{ Пункт 32 частини першої статті 20 виключено на підставі
Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Пільги, передбачені пунктами 1, 2, 17, 26, 27 цієї статті, поширюються на неповнолітніх дітей померлих громадян, віднесених до категорії 1, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою. Пільги, передбачені пунктом 26 цієї статті, поширюються на неповнолітніх дітей громадян, віднесених до категорії 1. Пільги, передбачені пунктами 5, 7, 8, 11, 12, 20, 23 і 27 цієї статті, надаються дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, або опікуну (на час опікунства) дітей померлого. Дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, а також опікуну дітей померлого видається посвідчення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. { Частина друга статті 20 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96; із змінами, внесеними згідно із Законами N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001, N 2321-IV ([2321-15](#)) від 12.01.2005 }

Стаття 21. Компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 2

Особам, віднесеним до категорії 2 (пункт 2 статті 14), надаються такі гарантовані державою компенсації та пільги: { Абзац перший частини першої статті 21 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

{ Дію пункту 1 частини першої статті 21 зупинено на 2007 рік в частині надання безпроцентних та пільгових позик згідно із Законом N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду N 6-рп/2007 ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 }

{ Дію пункту 1 частини першої статті 21 зупинено на 2006 рік в частині надання безпроцентних та пільгових позик згідно із Законом N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005 }

{ Дію пункту 1 статті 21 зупинено на 2001 рік в частині одержання безпроцентної позики на індивідуальне житлове (кооперативне) будівництво з розрахунку 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї з погашенням 50 процентів позики за рахунок державного бюджету, а також безпроцентної позики для будівництва садових будинків та благоустрою садових ділянок, будівництва індивідуальних гаражів громадянами, віднесеними до категорії 1 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також надання безпроцентної позики для організації підприємницької діяльності, селянського (фермерського) господарства громадянам, віднесеним до категорії 1 і 2 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи згідно із Законом N 2120-III ([2120-14](#)) від 07.12.2000 }

{ Дію

пункту 1 статті 21 зупинено на 2000 рік в частині одержання безпроцентної позики на індивідуальне житлове (кооперативне) будівництво з розрахунку 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї з погашенням 50 процентів позики за рахунок державного бюджету, а також безпроцентної позики для будівництва садових будинків та благоустрою садових ділянок, будівництва індивідуальних гаражів громадянами, віднесеними до категорії 1 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також надання безпроцентної позики для організації підприємницької діяльності, селянського (фермерського) господарства громадянам, віднесеним до категорії 1 і 2 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи згідно із Законом N 1458-III ([1458-14](#)) від 17.02.2000 } { Дію пункту 1 статті 21 зупинено на 1999 рік в частині одержання безпроцентної позики на індивідуальне житлове (кооперативне) будівництво з розрахунку 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї з погашенням 50 процентів позики за рахунок державного бюджету, а також безпроцентної позики для будівництва садових будинків та благоустрою садових ділянок, будівництва індивідуальних гаражів громадянами, віднесеними до категорії 1 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також надання безпроцентної позики для організації підприємницької діяльності, селянського (фермерського) господарства громадянам, віднесеним до категорії 1 і 2 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи згідно із Законом N 378-XIV ([378-14](#)) від 31.12.98 }

1) пільги, передбачені пунктами 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31 статті 20; { Пункт 1 частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законами N [2532-12](#) від 01.07.92, N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }
{ Зупинено дію з 06.01.93 пункту 1 частини першої статті 21 щодо пільги, передбаченої пунктом 18 статті 20 цього Закону згідно з Декретом N [43-93](#) від 30.04.93 }

2) першочергове щорічне безплатне забезпечення санаторно-курортними путівками або путівками на відпочинок шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок через безготівкове перерахування санаторно-курортним закладам чи закладам відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із санаторно-курортного лікування або відпочинку чи одержання за їх бажанням грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні;

право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю чи закладу відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та, за бажанням, здійснення доплати за надання додаткових послуг за рахунок власних коштів у разі недостатності суми щорічної грошової

допомоги для компенсації вартості путівок на санаторно-курортне лікування чи відпочинок у вибраному закладі. Санаторно-курортні заклади незалежно від форми власності зобов'язані надавати санаторно-курортні та оздоровчі послуги шляхом безготівкових розрахунків.

Порядок надання щорічної грошової допомоги та здійснення доплат за рахунок власних коштів, виплати грошової компенсації в розмірі середньої вартості путівки в Україні встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розмір щорічної грошової допомоги, щорічний розмір середньої вартості путівки в Україні визначаються законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

{ Пункт 2 частини першої статті 21 в редакції Закону N 5062-VI
([5062-17](#)) від 05.07.2012 }

3) позачергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов.

Крім загальних підстав, передбачених законодавством України, такими, що потребують поліпшення житлових умов, визнаються особи, які забезпечені жилою площею нижче рівня середньої забезпеченості громадян у даному населеному пункті або які проживають у комунальних квартирах.

Сім'я, що втратила годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, має право на додаткову жилу площу, порядок надання і розмір якої визначається Кабінетом Міністрів України.

Передбаченими цим пунктом пільгами щодо забезпечення житлом громадяни мають право скористатися один раз; { Пункт 3 частини першої статті 21 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

4) 50-процентна знижка вартості проїзду один раз на рік до будь-якого пункту України і назад автомобільним, або повітряним, або залізничним, або водним транспортом; { Пункт 4 частини першої статті 21 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

5) першочергове встановлення телефону з оплатою 50 процентів вартості його встановлення;

6) забезпечення продуктами харчування за фізіологічними нормами з обов'язковим прикріпленням до відповідних магазинів за місцем проживання. Зазначеним особам компенсується 25 процентів вартості продуктів харчування за фізіологічними нормами, встановлюваними центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я; { Пункт 6 частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законами N [2532-12](#) від 01.07.92, N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

{ Пункт 7 частини першої статті 21 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-пр/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

8) відшкодування у встановленому законодавством порядку втраченого заробітку, який вони мали до ушкодження здоров'я, якщо захворювання або каліцтво, що виникли у зв'язку з виконанням робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, призвели до стійкої втрати професійної працездатності (без встановлення інвалідності), що встановлено уповноваженою медичною комісією; { Пункт 8 частини першої статті 21 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

9) безплатне користування всіма видами міського та приміського транспорту (крім таксі) на території України для учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які належать до категорії 2. { Пункт 9 частини першої статті 21 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

Пільги, передбачені пунктами 1, 2, 17, 26, 27 статті 20, поширюються на неповнолітніх дітей померлих громадян, віднесених до категорії 2, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою. Пільги, передбачені пунктами 5, 7, 8, 11, 12, 20, 23 і 27 статті 20, надаються дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, або опікуну (на час опікунства) дітей померлого. Дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, а також опікуну дітей померлого видається посвідчення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. { Частина друга статті 21 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96, із змінами, внесеними згідно із Законом N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001 }

Стаття 22. Компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 3

Особам, віднесеним до категорії 3 (пункт 3 статті 14), надаються такі гарантовані державою компенсації та пільги: { Абзац перший частини першої статті 22 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

1) пільги, передбачені пунктами 1, 2, 3, 5, 6, 8, 17, 20, 27 статті 20, а також пунктом 7 статті 20 для учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які належать до категорії 3; { Пункт 1 статті 22 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

2) першочергове щорічне забезпечення пільговою санаторно-курортною путівкою або путівкою на відпочинок шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок через безготівкове перерахування санаторно-курортним

зкладам чи закладам відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із санаторно-курортного лікування або відпочинку чи одержання за їх бажанням грошової компенсації у розмірі 70 процентів середньої вартості путівки в Україні;

право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю чи закладу відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та, за бажанням, здійснення доплати за надання додаткових послуг за рахунок власних коштів у разі недостатності суми щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок на санаторно-курортне лікування чи відпочинок у вибраному закладі. Санаторно-курортні заклади незалежно від форми власності зобов'язані надавати санаторно-курортні та оздоровчі послуги шляхом безготівкових розрахунків.

Порядок надання щорічної грошової допомоги та здійснення доплат за рахунок власних коштів, виплати грошової компенсації в розмірі 70 процентів середньої вартості путівки в Україні встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розмір щорічної грошової допомоги, щорічний розмір середньої вартості путівки в Україні визначаються законом про Державний бюджет України на відповідний рік;

{ Пункт 2 частини першої статті 22 в редакції Закону N 5062-VI ([5062-17](#)) від 05.07.2012 }

3) щорічне отримання відпустки строком до 14 робочих днів без збереження заробітної плати одному з батьків, які мають неповнолітніх дітей і проживають на територіях зон радіоактивного забруднення;

4) першочерговий вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів для тих, хто потребує поліпшення житлових умов; { Пункт 4 частини першої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1276-VI ([1276-17](#)) від 16.04.2009 }

{ Пункт 5 частини першої статті 22 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

6) зарахування поза конкурсом при одержанні позитивних оцінок на вступних екзаменах у заклади освіти осіб з числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи, які проживають на територіях радіоактивного забруднення і направлені на навчання

згідно з планом цільової підготовки або договорами з підприємствами. Зазначені особи навчаються за рахунок держави.

Студентам із числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи гарантується надання гуртожитку, якщо вони не мають житла, а також виплата підвищеної стипендії в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, незалежно від місця навчання на території України; { Абзац другий пункту 6 частини першої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }
{ Пункт 6 частини першої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2532-12](#) від 01.07.92; в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

{ Пункт 7 частини першої статті 22 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

8) пріоритетне забезпечення промисловими товарами тривалого користування, перелік і порядок продажу яких визначається Кабінетом Міністрів України;

9) взяття на квартирний облік громадян, які проживають у комунальних квартирах, незалежно від розміру жилої площі;

10) передача в особисту власність жилих будинків та жилих приміщень державного і громадського житлового фонду, в які відселені або самостійно переселилися громадяни, відповідно до статті 4 цього Закону, незалежно від розміру займаної площі;

11) передача громадянам, які відпрацювали на території зони гарантованого добровільного відселення не менш як три роки, безплатно в приватну власність квартир (будинків) державного та громадського житлового фонду, які вони займають у цій зоні; { Пункт 11 частини першої статті 22 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

{ Пункт 12 частини першої статті 22 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

13) особам, які постійно проживали до відселення чи самостійного переселення або постійно працюють на території зон відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а в зоні гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років, - надання пільг,

передбачених пунктом 18 частини першої статті 20, а також позачергове щорічне безплатне забезпечення санаторно-курортними путівками шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок через безготівкове перерахування санаторно-курортним закладам, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із санаторно-курортного лікування чи одержання за їх бажанням грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні;

право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю чи закладу відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та, за бажанням, здійснення доплати за надання додаткових послуг за рахунок власних коштів у разі недостатності суми щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок на санаторно-курортне лікування чи відпочинок у вибраному закладі. Санаторно-курортні заклади незалежно від форми власності зобов'язані надавати санаторно-курортні та оздоровчі послуги шляхом безготівкових розрахунків.

Порядок надання щорічної грошової допомоги та здійснення доплат за рахунок власних коштів, виплати грошової компенсації в розмірі середньої вартості путівки в Україні встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розмір щорічної грошової допомоги, щорічний розмір середньої вартості путівки в Україні визначаються законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

{ Пункт 13 частини першої статті 22 в редакції Закону N 5062-VI ([5062-17](#)) від 05.07.2012 }

14) відшкодування 50 процентів вартості палива, придбаного в межах норм, встановлених для продажу населенню, особам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення до відселення у будинках, що не мають центрального опалення; { Пункт 14 частини першої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

15) звільнення від плати за землю. { Частину першу статті 22 доповнено пунктом 15 згідно із Законом N [3180-12](#) від 05.05.93 }

Пільги, передбачені пунктами 1, 2, 17, 26, 27 статті 20, поширюються на неповнолітніх дітей померлих громадян з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, віднесених до категорії 3, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою. Пільги, передбачені пунктами 5, 7, 8, 11, 12, 20, 23 і 27 статті 20, надаються дружині (чоловіку) померлих громадян з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, віднесених до категорії 3, смерть яких пов'язана з Чорнобильською

катастрофою, або опікуну (на час опікунства) дітей померлих громадян. Дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, а також опікуну дітей померлого видається посвідчення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. { Частина друга статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2532-12](#) від 01.07.92, в редакції Закону [N 230/96-ВР](#) від 06.06.96, із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2400-III](#) ([2400-14](#)) від 26.04.2001 }

Стаття 23. Компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 4

Особам, віднесеним до категорії 4 (пункт 4 статті 14), надаються такі гарантовані державою компенсації та пільги:

{ Дію пункту 1 частини першої статті 23 зупинено на 2007 рік в частині надання безпроцентних та пільгових позик згідно із Законом [N 489-V](#) ([489-16](#)) від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду [N 6-рп/2007](#) ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 }
{ Дію пункту 1 частини першої статті 23 зупинено на 2006 рік в частині надання безпроцентних та пільгових позик згідно із Законом [N 3235-IV](#) ([3235-15](#)) від 20.12.2005 } { Дію пункту 1 статті 23 зупинено на 2001 рік в частині одержання безпроцентної позики на індивідуальне житлове будівництво громадянами, віднесеними до категорії 3 і 4 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи згідно із Законом [N 2120-III](#) ([2120-14](#)) від 07.12.2000 } { Дію пункту 1 статті 23 зупинено на 2000 рік в частині одержання безпроцентної позики на індивідуальне житлове будівництво громадянами, віднесеними до категорії 3 і 4 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи згідно із Законом [N 1458-III](#) ([1458-14](#)) від 17.02.2000 } { Дію пункту 1 статті 23 зупинено на 1999 рік в частині одержання безпроцентної позики на індивідуальне житлове будівництво громадянами, віднесеними до категорії 3 і 4 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи згідно із Законом [N 378-XIV](#) ([378-14](#)) від 31.12.98 }

1) пільги, передбачені пунктами 1, 3, 5, 6, 8 статті 20, пунктами 3, 5, 6, 7, 15 статті 22;

2) першочергове щорічне забезпечення пільговою санаторно-курортною путівкою або путівкою на відпочинок шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок через безготівкове перерахування санаторно-курортним закладам чи закладам відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із санаторно-курортного лікування або відпочинку чи одержання за їх бажанням грошової компенсації у розмірі 50 процентів середньої вартості путівки в Україні;

право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю чи закладу відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та, за бажанням, здійснення доплати за надання додаткових послуг за рахунок власних коштів у разі недостатності суми щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок на санаторно-курортне лікування чи відпочинок у вибраному закладі. Санаторно-курортні заклади незалежно від форми власності зобов'язані надавати санаторно-курортні та оздоровчі послуги шляхом безготівкових розрахунків.

Порядок надання щорічної грошової допомоги та здійснення доплат за рахунок власних коштів, виплати грошової компенсації в розмірі 50 процентів середньої вартості путівки в Україні встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розмір щорічної грошової допомоги, щорічний розмір середньої вартості путівки в Україні визначаються законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

{ Пункт 2 частини першої статті 23 в редакції Закону N 5062-VI ([5062-17](#)) від 05.07.2012 }

3) першочергове зубопротезування із зниженням його вартості на 50 процентів (за винятком зубопротезування із дорогоцінних металів та матеріалів, прирівняних за вартістю до них, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я);

4) відшкодування 50 процентів вартості палива, придбаного в межах установлених норм, особам, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

5) передача громадянам, які відпрацювали на території зони посиленого радіоекологічного контролю не менш як п'ять років, безоплатно в приватну власність житла, яке вони займають у цій зоні.

{ Частина перша статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законами N [2532-12](#) від 01.07.92, N [3180-12](#) від 05.05.93, N [126/95-ВР](#) від 06.04.95, в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Особи, які постійно проживають та постійно працюють або постійно проживають у зоні посиленого радіоекологічного контролю, та особи, які постійно працюють, але не проживають у зоні посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що вони станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали у цій зоні не менше чотирьох років, отримують пільги щодо сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства.

{ Частина друга статті 23 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92; із змінами, внесеними згідно із Законами N [498/95-ВР](#) від

22.12.95, N [581/96-ВР](#) від 11.12.96; в редакції Закону N 2756-VI
([2756-17](#)) від 02.12.2010 }

Усі компенсації та пільги, передбачені цією статтею, надаються громадянам на час постійного проживання або постійної роботи чи постійного навчання у зоні посиленого радіоекологічного контролю.

{ Частина третя статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом N [3180-12](#) від 05.05.93, в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 24. { Дію статті 24 зупинено на 2001 рік в частині безплатного надання або забезпечення пільговою санаторно-курортною путівкою чи путівкою на відпочинок громадян, віднесених відповідно до категорії 3 і 4 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та осіб, які працювали за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (крім осіб, що мають статус постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи та супроводжують потерпілих дітей віком до 10 років на санаторно-курортне лікування), або виплати за їх бажанням грошової компенсації у розмірах, передбачених у зазначених пунктах статей згідно із Законом N 2120-III ([2120-14](#)) від 07.12.2000 }

{ Дію статті 24 зупинено на 2000 рік в частині безплатного надання або забезпечення пільговою санаторно-курортною путівкою чи путівкою на відпочинок громадян, віднесених відповідно до категорії 3 і 4 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та осіб, які працювали за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (крім осіб, що мають статус постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи та супроводжують потерпілих дітей віком до 10 років на санаторно-курортне лікування), або виплати за їх бажанням грошової компенсації у розмірах, передбачених у зазначених пунктах статей згідно із Законом 1458-III ([1458-14](#)) від 17.02.2000 }

{ Дію статті 24 зупинено на 1999 рік в частині

безплатного надання або забезпечення пільговою санаторно-курортною путівкою чи путівкою на відпочинок громадян, віднесених відповідно до категорії 3 і 4 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та осіб, які працювали за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (крім осіб, що мають статус постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи та супроводжують потерпілих дітей віком до 10 років на санаторно-курортне лікування), або виплати за їх бажанням грошової компенсації у розмірах, передбачених у зазначених пунктах статей згідно із Законом N 378-XIV ([378-14](#)) від 31.12.98 } Пільги особам, які працювали за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС

Особи, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986-1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями, надаються гарантовані державою пільги та компенсації, передбачені пунктами 1, 6, 8, 20 і 27 статті 20, пунктом 15 статті 22 і пунктом 2 статті 23.

{ *Стаття 24 із змінами, внесеними згідно із Законами N [3180-12](#) від 5.05.93, N [2532-12](#) від 01.07.92, в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96* }

Стаття 25. Проходження військової служби особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Особи призовного віку, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, не направляються для проходження військової служби на території з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення, а також у військові частини з ядерними установками або іншими джерелами іонізуючого опромінення, надвисокими частотами і компонентами ракетного пального.

Військовослужбовцям строкової служби, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, надаються обов'язкові щорічні відпустки тривалістю не менш як 30 днів без урахування часу проїзду.

Військовослужбовці строкової служби, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, проходять обов'язкове щорічне медичне обстеження.

{ Статтю 26 виключено на підставі Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Р о з д і л V

ЗАХИСТ ДІТЕЙ, ПОТЕРПІЛИХ ВІД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 27. Визначення дітей, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи

До дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи, належать неповнолітні діти, які:

1) евакуйовані із зони відчуження, у тому числі діти, які на момент евакуації знаходились у стані внутріутробного розвитку;

2) проживали на момент аварії чи прожили або постійно навчалися після аварії не менше одного року у зоні безумовного (обов'язкового) відселення;

3) проживали на момент аварії чи прожили або постійно навчалися після аварії не менше двох років у зоні гарантованого добровільного відселення;

4) проживали на момент аварії чи прожили або постійно навчалися після аварії не менше трьох років у зоні посиленого радіоекологічного контролю;

5) народились після 26 квітня 1986 року від батька, який на час настання вагітності матері мав підстави належати до категорії 1, 2 або 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, або народжені матір'ю, яка на час настання вагітності або під час вагітності мала підстави належати до категорії 1, 2 або 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи;

6) хворі на рак щитовидної залози незалежно від дозиметричних показників, а також хворі на променеви хворобу;

7) одержали дозу опромінення щитовидної залози внаслідок Чорнобильської катастрофи, яка перевищує рівні, встановлені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

{ Стаття 27 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2532-12](#) від 01.07.92, в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 28. Лікування потерпілих дітей

Рятування, лікування та реабілітація (включаючи психологічну) потерпілих дітей дошкільного і шкільного віку визнаються пріоритетними напрямками в усіх медичних програмах і заходах, пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи.

Лікування потерпілих дітей забезпечується на базі кращих вітчизняних санаторно-курортних закладів, спеціалізованих медичних центрів, обладнаних сучасним діагностичним і лікувальним устаткуванням, з сучасними лікарськими засобами, із залученням до роботи в них найдосвідченіших вітчизняних та зарубіжних спеціалістів із своїми методиками, устаткуванням та медикаментами.

Стаття 29. Забезпечення потерпілих дітей продуктами харчування

Потерпілі діти забезпечуються відповідно до фізіологічних норм, встановлених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, продуктами харчування, а також харчовими додатками, які сприяють виведенню радіонуклідів з організму, в порядку, передбаченому статтею 30 цього Закону.

{ Стаття 29 із змінами, внесеними згідно із Законами N [2532-12](#) від 01.07.92, N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 30. Пільги та компенсації потерпілим дітям та їх батькам

Потерпілим дітям, зазначеним у пунктах 1-6 статті 27 цього Закону, та їх батькам надаються такі гарантовані державою компенсації та пільги: { Абзац перший частини першої статті 30 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

1) повне державне забезпечення дітей до вступу їх до школи (не старше 8 років) шляхом безплатного виховання (утримання) їх у державних та комунальних дошкільних навчальних закладах і надання щомісячної грошової допомоги, розмір якої визначається Кабінетом Міністрів України; { Пункт 1 частини першої статті 30 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96, із змінами, внесеними згідно із Законом N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001 }

2) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років - у розмірі 100 процентів середньої заробітної плати (доходу) незалежно від страхового стажу за весь період хвороби, включаючи санаторно-курортне лікування, одному з батьків або особі, яка їх замінює, якщо дитина потребує догляду батьків згідно з медичним висновком закладу охорони здоров'я, в якому дитина лікується чи перебуває на диспансерному обліку; { Пункт 2 частини першої статті 30 в редакції Законів N [230/96-ВР](#) від 06.06.96, N 429-IV ([429-15](#)) від 16.01.2003 }

3) безплатний проїзд у межах України на всіх видах транспорту (крім таксі) дитині та особі, яка супроводжує хвору дитину до місця лікування (реабілітації), оздоровлення та назад (за направленням медичних закладів), з правом позачергового придбання квитків; { Пункт 3 частини першої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

4) безплатне придбання ліків за рецептами лікарів, а також безплатне позачергове зубопротезування (за винятком зубопротезування із дорогоцінних металів та матеріалів, прирівняних до них за вартістю, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я); { Пункт 4 частини першої статті 30 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

5) щорічне безплатне забезпечення потерпілих дітей путівками на оздоровлення строком до двох місяців шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівки через безготівкове перерахування закладам оздоровлення, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із оздоровлення.

Потерпілі діти віком до 10 років разом з одним із батьків або особою, яка їх замінює, за умови, що така особа належить до постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, забезпечуються путівками на оздоровлення шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівки через безготівкове перерахування закладам оздоровлення, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із оздоровлення чи одержання грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні.

Батьки потерпілих дітей або особа, яка їх замінює, мають право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю чи закладу відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та, за бажанням, здійснення доплати за надання додаткових послуг за рахунок власних коштів у разі недостатності суми щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок на санаторно-курортне лікування чи відпочинок у вибраному закладі. Санаторно-курортні заклади незалежно від форми власності зобов'язані надавати санаторно-курортні та оздоровчі послуги шляхом безготівкових розрахунків.

Порядок надання щорічної грошової допомоги та здійснення доплат за рахунок власних коштів, виплати грошової компенсації в розмірі середньої вартості путівки в Україні встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розмір щорічної грошової допомоги, щорічний розмір середньої вартості путівки в Україні визначаються законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

При цьому в разі недостатньої тривалості щорічної відпустки одному з батьків, або особі, яка їх замінює, або особі, яка доглядає за потерпілою дитиною, надається додаткова відпустка без збереження заробітної плати";

{ Пункт 5 частини першої статті 30 в редакції Закону N [5062-VI](#) ([5062-17](#)) від 05.07.2012 }

6) щомісячна виплата в порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України, незалежно від інших виплат на кожному

дитину шкільного віку, яка евакуйована із зони відчуження або народилася після 26 квітня 1986 року від батька, який на час настання вагітності матері, має підстави належати до категорії 1 або 2, або матері, яка на час настання вагітності або під час вагітності має підстави належати до категорії 1 або 2, а також на кожну дитину, яка проживала у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення; { Пункт 6 частини першої статті 30 в редакції Закону [№ 2532-12](#) від 01.07.92; із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 107-VI](#) ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [№ 10-рп/2008](#) ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

{ Щодо дії пункту 6 частини першої статті 30 додатково див. Закони [№ 3235-IV](#) ([3235-15](#)) від 20.12.2005, [№ 489-V](#) ([489-16](#)) від 19.12.2006, Рішення Конституційного Суду [№ 6-рп/2007](#) ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 }

{ Пункт 7 частини першої статті 30 виключено на підставі Закону [№ 230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

8) щомісячна виплата в порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України, сім'ям на кожну дитину шкільного віку, яка стала інвалідом або перебуває на диспансерному обліку по захворюванню внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також дітям шкільного віку, батьки яких стали інвалідами I або II групи чи померли внаслідок Чорнобильської катастрофи, замість виплати, передбаченої пунктом 6 цієї статті, якщо вказана дитина не перебуває на повному державному забезпеченні. Необхідність взяття дитини на такий диспансерний облік визначається лікарською консультаційною комісією; { Пункт 8 частини першої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 107-VI](#) ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [№ 10-рп/2008](#) ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

{ Щодо дії пункту 8 частини першої статті 30 додатково див. Закони [№ 3235-IV](#) ([3235-15](#)) від 20.12.2005, [№ 489-V](#) ([489-16](#)) від 19.12.2006, Рішення Конституційного Суду [№ 6-рп/2007](#) ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 }

{ Пункт 9 частини першої статті 30 виключено на підставі Закону [№ 230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

10) надання жінкам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, відпустки по вагітності і родах тривалістю 90 календарних днів до родів і 90 календарних днів після родів, яка обчислюється сумарно і надається жінкам повністю незалежно від кількості днів, фактично використаних до родів, з оплатою в розмірі повного заробітку незалежно від страхового стажу та місця роботи. { Абзац перший пункту 10 частини першої статті 30 із

змiнами, внесеними згiдно iз Законом N 429-IV ([429-15](#)) вiд 16.01.2003 }

Жiнкам, якi проживають на територiї радиоактивного забруднення, пiд час вагiтностi надаються путiвки для оздоровлення у спецiалiзованих оздоровчих закладах.

Вагiтнi жiнки забезпечуються додатковим харчуванням за нормами, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної полiтики у сферi охорони здоров'я; { Абзац третiй пункту 10 частини першої статтi 30 в редакцiї Закону N [230/96-ВР](#) вiд 06.06.96; iз змiнами, внесеними згiдно iз Законом N 107-VI ([107-17](#)) вiд 28.12.2007 - змiну визнано неконституцiйною згiдно з Рiшенням Конституцiйного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) вiд 22.05.2008 }

11) безплатне харчування учнiв середнiх загальноосвiтнiх шкiл, професiйно-технiчних закладiв освiти, студентiв коледжiв та техникумiв (училищ), розташованих на територiях радиоактивного забруднення (пункти 2, 3, 4 статтi 2 цього Закону), а також дiтей, евакуйованих iз зони вiдчуження, дiтей, якi є iнвалiдами внаслiдок Чорнобильської катастрофи, i тих, якi проживали у зонi безумовного (обов'язкового) вiдселення з моменту аварiї до прийняття постанови про вiдселення. Дiтям, якi не харчуються в зазначених навчальних закладах, а також за всi днi, коли вони не вiдвiдували цi заклади, до досягнення повнолiття виплачується грошова компенсацiя у порядку, що визначається Кабiнетом Міністрiв України; { Пункт 11 частини першої статтi 30 iз змiнами, внесеними згiдно iз Законом N [2532-12](#) вiд 01.07.92, в редакцiї Закону N [230/96-ВР](#) вiд 06.06.96 }

12) виплата грошової компенсацiї батькам потерпiлих дiтей, якi не вiдвiдують дитячi дошкiльнi та загальноосвiтнi навчальнi заклади (у тому числi i тих, якi не знаходяться в облiковому складi шкiл), якщо дiти не перебувають на повному державному забезпеченнi, здiйснюється в порядку та розмiрах, встановлених Кабiнетом Міністрiв України; { Пункт 12 частини першої статтi 30 iз змiнами, внесеними згiдно iз Законами N [230/96-ВР](#) вiд 06.06.96, N 2400-III ([2400-14](#)) вiд 26.04.2001, N 231-V ([231-16](#)) вiд 05.10.2006; в редакцiї Закону N 107-VI ([107-17](#)) вiд 28.12.2007 - змiну визнано неконституцiйною згiдно з Рiшенням Конституцiйного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) вiд 22.05.2008 }

13) зарахування до стажу роботи одному з батькiв часу догляду за потерпiлою дитиною до досягнення нею вiку 12 рокiв.

Дiтям, зазначеним у пунктi 7 статтi 27 цього Закону, надаються пiльги, передбаченi пунктами 3, 4 та 5 частини першої цiєї статтi. Одному з батькiв зазначених дiтей або особi, яка їх замiнює, надаються пiльги, передбаченi пунктом 2 частини першої цiєї статтi. { Частина друга статтi 30 в редакцiї Закону N [230/96-ВР](#) вiд 06.06.96 }

Дiтям, зазначеним у статтi 27 цього Закону, яким встановлено iнвалiднiсть, пов'язану з Чорнобильською катастрофою, надаються

компенсації та пільги, передбачені пунктами 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11 частини першої цієї статті, а також надаються такі компенсації та пільги:

1) безплатне користування всіма видами міського та приміського транспорту (крім таксі з числом посадочних місць для пасажирів не більше 9) на території України;

2) позачергове обов'язкове забезпечення місцями у дошкільних закладах освіти незалежно від відомчої підпорядкованості;

3) використання чергової відпустки у зручний час для одного з батьків дитини-інваліда або особи, яка їх замінює, а також отримання одним із батьків або особою, яка їх замінює, додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком на 14 робочих днів на рік;

4) вступ поза конкурсом до державних вищих закладів освіти, професійно-технічних закладів освіти та на курси для професійного навчання з обов'язковим наданням гуртожитку на час навчання тим, хто не має житла, і виплатою підвищеної стипендії в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, незалежно від місця навчання на території України. Особи, які закінчили середні загальноосвітні школи та професійно-технічні заклади освіти з відзнакою (відмінними оцінками), приймаються без екзаменів до державних вищих закладів освіти за результатами співбесіди. Зазначені особи навчаються в цих закладах освіти за рахунок держави; { Пункт 4 частини третьої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

5) позачергове влаштування в заклади соціального захисту, а також обслуговування службами соціального захисту вдома, якщо дитина-інвалід не має близьких родичів, які проживають разом з нею;

6) розмір державної соціальної допомоги, призначеної дітям-інвалідам віком до 18 років, підвищується на 50 процентів від розміру, передбаченого абзацом п'ятим частини першої статті 2 Закону України "Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам" ([2109-14](#)); { Пункт 6 частини третьої статті 30 в редакції Закону N 2603-IV ([2603-15](#)) від 31.05.2005 }

7) надання додаткової жилої площі у вигляді окремої кімнати дитині, яка стала інвалідом внаслідок Чорнобильської катастрофи та потребує особливого догляду. Відсутність окремої кімнати є підставою для взяття на квартирний облік. Сім'ям, що мають дітей-інвалідів, надається право позачергового одержання жилих приміщень;

8) 50-процентна знижка плати за користування сім'єю, що має дитину-інваліда, житлом (квартирна плата), телефоном (в тому числі щодо оплати послуг електрозв'язку за місцеві телефонні розмови з квартирних телефонів при похвилинному обліку їх тривалості) та

комунальними послугами (водопостачання, газ, електрична, тепла енергія та інші послуги) у жилих будинках (квартирах) усіх форм власності в межах норм, передбачених законодавством, за умови, що дитина проживає разом з сім'єю. { Абзац перший пункту 8 частини третьої статті 30 в редакції Закону N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001 }

{ Абзац другий пункту 8 частини третьої статті 30 виключено на підставі Закону N 2400-III ([2400-14](#)) від 26.04.2001 }

Сім'ям, що мають дітей-інвалідів, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення, відшкодовується 50 процентів вартості палива, придбаного в межах норм, встановлених для продажу населенню;

9) позачергове встановлення сім'ї, що має дитину-інваліда, телефону з оплатою 50 процентів вартості його встановлення;

10) щорічне безплатне забезпечення дитини-інваліда та одного з батьків чи особи, яка їх замінює, путівкою для будь-якого виду оздоровлення чи відпочинку протягом двох місяців шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівки через безготівкове перерахування закладам оздоровлення чи відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із оздоровлення або відпочинку чи одержання грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні.

Батьки потерпілих дітей-інвалідів або особа, яка їх замінює, мають право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю чи закладу відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та, за бажанням, здійснення доплати за надання додаткових послуг за рахунок власних коштів у разі недостатності суми щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок на санаторно-курортне лікування чи відпочинок у вибраному закладі. Санаторно-курортні заклади незалежно від форми власності зобов'язані надавати санаторно-курортні та оздоровчі послуги шляхом безготівкових розрахунків.

Порядок надання щорічної грошової допомоги та здійснення доплат за рахунок власних коштів, виплати грошової компенсації в розмірі середньої вартості путівки в Україні встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розмір щорічної грошової допомоги, щорічний розмір середньої вартості путівки в Україні визначаються законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

{ Пункт 10 частини третьої статті 30 в редакції Закону N 5062-VI ([5062-17](#)) від 05.07.2012 }

11) першочергове безкоштовне протезування дітей-інвалідів. { Статтю 30 доповнено частиною третьою згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Дітям, які мають підстави для встановлення категорії 2 або 3, до досягнення повноліття, крім компенсацій та пільг, зазначених у частині першій цієї статті, надаються пільги, передбачені пунктами 2, 4 і 5 частини третьої цієї статті. { Статтю 30 доповнено частиною четвертою згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Після досягнення повноліття (в разі одруження або влаштування на роботу у передбачених чинним законодавством випадках до досягнення повноліття - за їх бажанням, відповідно з часу одруження або влаштування на роботу) особам, зазначеним у статті 27 цього Закону, надаються пільги та компенсації відповідно до встановлених статтею 14 цього Закону категорій. { Статтю 30 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Дітям до досягнення повноліття, які до вступу в державні вищі заклади освіти, професійно-технічні заклади освіти, розташовані за межами зони забруднення, мали підстави для отримання категорії 4, надаються пільги, передбачені пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті та пунктом 4 частини третьої цієї статті, а студентам з числа цих дітей віком до 23 років надаються пільги, передбачені пунктом 6 статті 22 цього Закону. { Статтю 30 доповнено частиною шостою згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

{ Статтю 31 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Розділ VI

ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ ПОТЕРПІЛО ВІД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 32. Забезпечення громадян, які евакуйовані, відселені (відселяються) або самостійно переселилися (переселяються), жилими приміщеннями

1. Громадяни, які евакуйовані або відселені (відселяються), безплатно забезпечуються жилими приміщеннями, як правило, у спеціально збудованих для цієї мети селищах, будинках і квартирах, які передаються їм в особисту власність.

2. Громадяни, які самостійно переселяються або переселилися відповідно до статті 4 цього Закону за направленнями обласних державних адміністрацій, за новим місцем проживання включаються підприємствами, установами та організаціями, де вони працюють, або місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад до окремих від інших категорій списків для позачергового одержання житла без подання документів про здачу приміщення, яке вони займали. При

цьому громадяни, які є інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, користуються пільгою, передбаченою пунктом 10 статті 20 цього Закону, незалежно від реєстрації місця проживання. { Абзац перший пункту 2 статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законами N [230/96-ВР](#) від 06.06.96, N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006, N 1276-VI ([1276-17](#)) від 16.04.2009 }

Громадяни, які з різних причин не можуть працевлаштуватися та поселитися за обраним місцем проживання, зараховуються до окремих від інших категорій списків для позачергового одержання житла при районних державних адміністраціях, виконавчих органах сільських, селищних, міських рад на підставі направлення, виданого у встановленому порядку. { Абзац другий пункту 2 статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законами N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006, N 1276-VI ([1276-17](#)) від 16.04.2009 }

Особи, які після відселення або самостійного переселення повернулися на території радіоактивного забруднення, права на повторне одержання направлення не мають.

Проживання без реєстрації місця проживання та неможливість працевлаштування зазначених у цій статті громадян не можуть бути підставою для відмови у взятті на квартирний облік і наданні житла в будь-якому населеному пункті України. { Абзац четвертий пункту 2 статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1276-VI ([1276-17](#)) від 16.04.2009 }

Органи місцевого самоврядування щорічно виділяють для забезпечення жилою площею вказаних громадян 15 процентів всього збудованого житла (в тому числі підприємствами, установами, організаціями), для чого Кабінет Міністрів України щорічно виділяє обласним державним адміністраціям, на території яких самостійно переселяються громадяни з території радіоактивного забруднення, цільовим призначенням капітальні вкладення відповідно до кількості сімей, що самостійно переселилися. { Абзац п'ятий пункту 2 статті 32 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92; із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

3. Для забезпечення житлом сімей, які відселяються або самостійно переселяються відповідно до статті 4 цього Закону за направленнями обласних державних адміністрацій, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, підприємства, установи та організації, а також самі громадяни можуть купувати в будь-якому населеному пункті України (крім м. Києва та курортних місцевостей) за договірними цінами жилі будинки та квартири у громадян, яким вони належать на праві особистої власності, а також будинки і квартири державного і громадського житлового фонду, що не використовуються, - за їх залишковою

балансовою вартістю. { Абзац перший пункту 3 статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

Якщо жила площа будинку (квартири), що купується, перевищує 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї, вартість зайвої площі і частини надвірних будівель, збудованих не за встановленими проектами, сплачує громадянин.

Громадянам, які збудували чи купили за власні кошти жилі будинки садибного типу з надвірними будівлями, а також жилі приміщення в будинках житлово-будівельних (житлових) кооперативів, відшкодовується їх вартість у розмірах, визначених місцевими радами за обраним місцем проживання. { Абзац третій пункту 3 статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

Місцеві державні адміністрації, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, підприємства, установи, організації, колективні сільськогосподарські підприємства і громадяни, а також власники жилих будинків і квартир звільняються від сплати державного мита при укладенні договорів купівлі-продажу будинків і квартир. { Абзац четвертий пункту 3 статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

Кабінет Міністрів України виділяє Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській і Севастопольській міським державним адміністраціям, на територію яких самостійно переселяються (переселилися) громадяни відповідно до статті 4 цього Закону, капіталовкладення для придбання житла. { Абзац п'ятий пункту 3 статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

4. Громадяни мають право на індивідуальне житлове будівництво з позачерговим одержанням земельних ділянок з гарантованим забезпеченням необхідними будівельними матеріалами, укладанням договорів з підрядними організаціями на будівництво будинків садибного типу, а також на позачерговий вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів незалежно від строків проживання і реєстрації місця проживання у даному населеному пункті. При цьому громадянам Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями за місцем будівництва житла виділяються кошти з розрахунку 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї. { Абзац перший пункту 4 статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006, N 1276-VI ([1276-17](#)) від 16.04.2009 }

Розмір і порядок виділення коштів для будівництва житла встановлюються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями. Кошти на будівництво житла відраховуються з загальних капіталовкладень, які виділяються Кабінетом Міністрів України для будівництва житла. У цьому разі громадяни втрачають право на забезпечення житлом, передбачене пунктами 1, 2, 3 цієї статті. { Абзац другий пункту 4 статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

За згодою громадян їм можуть передаватись у приватну власність незавершені будівництвом будинки садибного типу для закінчення будівництва за власні кошти. Порядок надання таких будинків визначається Кабінетом Міністрів України. Пільгами, передбаченими цим пунктом, громадяни мають право скористатися один раз. { Пункт 4 статті 32 доповнено абзацом третім згідно із Законом N N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

5. Громадяни, переселені у тимчасові жилі приміщення, мають право на наступне позачергове за окремим списком забезпечення постійним благоустроєним житлом або на створення умов для будівництва відповідно до пункту 4 цієї статті.

Передбаченими цією статтею пільгами по забезпеченню житлом громадяни мають право скористатися один раз.

Стаття 33. Позачергове забезпечення житлом осіб, які самостійно переселяються (переселилися) на жилу площу близьких родичів

Громадяни з числа інвалідів та пенсіонерів, які самостійно переселяються (переселилися) відповідно до статті 4 цього Закону на жилу площу близьких родичів (батьки, діти, онуки, рідні брати і сестри), мають право на позачергове забезпечення житлом як такі, що не мають житла. Житлом вказані громадяни забезпечуються протягом трьох років.

Вказана пільга може бути використана один раз.

Стаття 34. Забезпечення житлом осіб, які евакуйовані в 1986 році за межі республіки і виявили бажання повернутись в Україну

Особи, які евакуйовані в 1986 році за межі республіки і бажають повернутися в Україну, мають право переселитися на жилу площу близьких родичів (батьки, діти, онуки, рідні брати і сестри) з наступним першочерговим забезпеченням житлом як такі, що не мають житла. Громадяни, які не мають на території України близьких родичів або не бажають переселитися на їх жилу площу, включаються місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад за обраним місцем проживання

(крім м. Києва та курортних місцевостей) до окремих від інших категорій списків для першочергового одержання житла.

{ Частина перша статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом
N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

Вказана пільга може бути використана один раз.

Стаття 35. Компенсація громадянам за майно, втрачене у зв'язку з евакуацією, відселенням або самостійним переселенням

Компенсація громадянам за втрачене у зв'язку з евакуацією, відселенням або самостійним переселенням відповідно до статті 4 цього Закону майно включає:

1) грошову компенсацію у повному розмірі вартості жилих, дачних, садових будинків, гаражів, господарських будівель та споруд, яка здійснюється за цінами, встановленими на момент припинення права власності.

Компенсація за майно, зазначене в абзаці першому цього пункту, виплачена у період 1992-1996 років, за зверненнями громадян, яким вона була виплачена, або спадкоємців підлягає перерахунку з врахуванням отриманої компенсації в розмірі вартості, що склалася на період введення національної грошової одиниці України. Виплату здійснити протягом 5 років, з 1 січня 2003 року до 31 грудня 2007 року; { Пункт 1 частини першої статті 35 в редакції Законів N [230/96-ВР](#) від 06.06.96, N 3054-III ([3054-14](#)) від 07.02.2002 }

2) вартість сільськогосподарських тварин, що підлягають вимушеному забою з причини підвищеного радіоактивного забруднення, яка відшкодовується органами державного страхування в повному розмірі за страховими документами;

3) вартість плодючих насаджень, посівів та незастрахованих сільськогосподарських тварин за затвердженими Кабінетом Міністрів України розцінками;

4) вартість домашнього майна, яке за ступенем радіоактивного забруднення не може бути перевезено на нове місце проживання, за фактичною вартістю з урахуванням зносу, яка визначається комісіями відповідних рад; { Пункт 4 частини першої статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

{ Пункт 5 частини першої статті 35 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

{ Пункт 6 частини першої статті 35 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Громадяни, які до введення в дію цього Закону одержали кредит на будівництво житла, дач, гаражів на забруднених територіях, звільняються від сплати процентів за користування позикою.

Громадяни, евакуйовані із зони відчуження, відселені із зони безумовного (обов'язкового) або зони гарантованого добровільного відселення, а також громадяни, що самостійно переселилися з територій, які зазнали радіоактивного забруднення і які на момент евакуації, відселення або самостійного переселення були членами колективних або інших сільськогосподарських підприємств, а також пенсіонери з їх числа, що до набрання чинності цим Законом проживали у сільській місцевості, мають право на отримання земельної частки (паю) за новим місцем роботи (проживання) із земель запасу та резервного фонду в розмірі та в порядку, визначених законодавством. { Статтю 35 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2399-III ([2399-14](#)) від 26.04.2001 }

{ Частина четверту статті 35 виключено на підставі Закону № 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Компенсації, передбачені цією статтею, надаються один раз.

Стаття 36. Компенсації та пільги громадянам, які евакуйовані, відселені (відселяються) або самостійно переселилися (переселяються) на нове місце проживання

Громадянам, які евакуйовані, відселені (відселяються) або самостійно переселилися (переселяються) відповідно до статті 4 цього Закону на нове місце проживання, надаються такі компенсації та пільги:

1) виплата одноразової допомоги в порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України на кожного члена сім'ї; { Пункт 1 частини першої статті 36 в редакції Закону № [2532-12](#) від 01.07.92; із змінами, внесеними згідно із Законом № 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

{ Щодо дії пункту 1 частини першої статті 36 додатково див. Закони № 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005, № 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006, Рішення Конституційного Суду № 6-рп/2007 ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 }

2) оплата вартості проїзду, витрат на перевезення майна залізничним, водним або автомобільним транспортом за нормами,

встановленими обласною державною адміністрацією; { Пункт 2 частини першої статті 36 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

3) збереження середньої заробітної плати за дні зборів у дорогу і влаштування на новому місці проживання, але не більше 14 робочих днів, а також за час перебування у дорозі виходячи з середньомісячного заробітку за попереднім місцем роботи;

4) оплата витрат, пов'язаних з переїздом, яка здійснюється місцевими радами за попереднім місцем проживання за рахунок коштів, виділених на ліквідацію наслідків Чорнобильської катастрофи; { Пункт 4 частини першої статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

{ Пункт 5 частини першої статті 36 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

6) першочергове влаштування на роботу місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, підприємствами, установами, організаціями за новим місцем проживання з урахуванням професії, спеціальності, кваліфікації. У разі неможливості такого працевлаштування громадянам гарантується надання іншої роботи з урахуванням їх побажань і громадських потреб або можливості навчання нових професій (спеціальностей) із збереженням їм у встановленому порядку середньої заробітної плати на весь період перепідготовки, але не більше одного року. { Абзац перший пункту 6 частини першої статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

За громадянами, які працювали на забруднених територіях до відселення або самостійного переселення, зберігається за новим місцем роботи безперервний стаж, стаж роботи за спеціальністю, присвоєна їм кваліфікація та звання в порядку і на умовах, визначених законодавством;

7) позачергове придбання товарів, за які виплачено компенсацію відповідно до пункту 4 статті 35 цього Закону;

8) звільнення від сплати протягом трьох років податку з власників транспортних засобів, а також звільнення осіб, які відселилися або самостійно переселилися в сільські населені пункти, на такий же строк від сплати податку з будівель. { Пункт 8 частини першої статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом N [3180-12](#) від 05.05.93 }

Компенсації та пільги, передбачені цією статтею, надаються один раз.

Стаття 37. Компенсації громадянам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення

Громадянам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення, виплачується щомісячна грошова допомога у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Перелік населених пунктів, жителям яких виплачується щомісячна грошова допомога, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Ця допомога виплачується щомісячно органами праці та соціального захисту населення за місцем реєстрації. Виплата за два і більше місяців забороняється.

{ Текст статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законами N [2532-12](#) від 01.07.92, N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006; в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }
{ Щодо дії тексту статті 37 додатково див. Закони N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005, N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006, Рішення Конституційного Суду N 6-рп/2007 ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 }

Стаття 38. Бронювання жилого приміщення за особами, які направлені або приїхали за вільним наймом чи за контрактом на роботу в зони відчуження, безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення

Особи, які направлені або приїхали за вільним наймом на роботу в зони відчуження, безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення, а також особи, які працюють на територіях радіоактивного забруднення за контрактом, мають право на бронювання жилого приміщення за попереднім місцем проживання на весь час роботи в зазначених зонах.

Р о з д і л V I I

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ НА ТЕРИТОРІЯХ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ

Стаття 39. Доплата громадянам, які працюють на територіях радіоактивного забруднення

Громадянам, які працюють на територіях радіоактивного забруднення, провадиться доплата в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України. { Частина першу та другу статті 39 замінено однією частиною згідно із Законом N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

{ Щодо дії частин першої та другої статті 39 додатково див. Закони N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005, N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006, Рішення Конституційного Суду N 6-рп/2007 ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 }

Громадянам, які працюють у зоні відчуження, а також у зоні безумовного (обов'язкового) відселення після повного відселення жителів, встановлюється доплата у порядку і розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

{ Частина друга статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

{ Стаття 39 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2532-12](#) від 01.07.92, в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

{ Дію статті 40 зупинено на 2007 рік в частині виплати компенсацій і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду N 6-рп/2007 ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 } { Дію статті 40 зупинено на 2006 рік в частині виплати компенсацій і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005 }

Стаття 40. Оплата праці військовослужбовців, військовозобов'язаних, вільнонайманих, які несуть службу на територіях радіоактивного забруднення

Військовослужбовцям, які несуть службу на територіях радіоактивного забруднення, підвищення оплати праці провадиться шляхом нарахування на оклади грошового утримання надбавок, встановлених статтею 39 цього Закону.

Військовозобов'язаним, вільнонайманим, призваним та направленим для ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, а також тим, які несуть службу на територіях радіоактивного забруднення, оплата праці провадиться згідно із статтею 39 цього Закону за всі календарні дні роботи на підставі довідки, яка надається військовою частиною.

{ Дію статті 41 зупинено на 2007 рік в частині виплати компенсацій і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду N 6-рп/2007 ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 } { Дію статті 41 зупинено на 2006 рік в частині виплати компенсацій і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005 }

Стаття 41. Оплата праці працівників, які перебувають у відрядженні на територіях радіоактивного забруднення

Працівникам, тимчасово переведеним або відрядженим для роботи на територіях радіоактивного забруднення, оплата праці провадиться з урахуванням доплат, передбачених статтею 39 цього Закону, виплачуються добові у розмірі, передбаченому законодавством. У зоні відчуження добові виплачуються у підвищеному розмірі, який встановлюється Кабінетом Міністрів України. { Частина перша статті 41 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92, із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Працівникам, відрядженим на будівництво об'єктів, пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, замість добових виплачується 75 процентів середньої заробітної плати за місцем основної роботи.

{ Частина третю статті 41 виключено на підставі Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96

{ Статтю 42 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Стаття 43. Оплата праці працівників, зайнятих спеціальною переробкою, утилізацією, дослідженням сировини і матеріалів з підвищеною внаслідок Чорнобильської катастрофи радіоактивністю, а також контролем, ремонтом і спеціальною обробкою радіоактивно забруднених технічних засобів

Оплата праці працівників, зайнятих спеціальною переробкою, утилізацією, дослідженням сировини і матеріалів з підвищеною внаслідок Чорнобильської катастрофи радіоактивністю, провадиться за підвищеними на 25 процентів тарифними ставками (відрядними розцінками) і посадовими окладами за умови розташування підприємства поза зонами радіоактивного забруднення і постійної потужності дози зовнішнього опромінення на робочому місці понад 50 мікрорентген на годину.

Оплата праці працівників, зайнятих ремонтом і обслуговуванням технічних засобів та обладнання, їх спеціальною обробкою, проведенням дозиметричного контролю, провадиться за підвищеними на 25 процентів тарифними ставками (відрядними розцінками), посадовими окладами за умови, що поверхневе забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи цих технічних засобів та обладнання перевищує встановлені норми.

{ *Стаття 43 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92* }

{ *Дію статті 44 зупинено на 2007 рік в частині виплати компенсацій і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду N 6-рп/2007 ([v0abp710-07](#)) від 09.07.2007* } { *Дію статті 44 зупинено на 2006 рік в частині виплати компенсацій і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005* }

Стаття 44. Оплата праці у вихідні та святкові дні на територіях радіоактивного забруднення

Оплата праці у вихідні та святкові дні на територіях радіоактивного забруднення провадиться в подвійному розмірі з урахуванням доплат, встановлених статтею 39 цього Закону.

{ *Стаття 44 із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96* }

Стаття 45. Збереження за працівниками середньої заробітної плати та стажу роботи при звільненні у зв'язку з відселенням або самостійним переселенням

{ *Назва статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV ([3108-15](#)) від 17.11.2005* }

За працівниками, які звільняються з підприємств, установ та організацій у разі розірвання трудового договору у зв'язку з відселенням або самостійним переселенням з території радіоактивного забруднення відповідно до статті 4 цього Закону, зберігаються за попереднім місцем роботи на період працевлаштування, але не більш як на три місяці, середня заробітна плата з урахуванням місячної вихідної допомоги та безперервний стаж роботи. { Частина перша статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV ([3108-15](#)) від 17.11.2005 }

Зберігається середня заробітна плата і стаж роботи на період працевлаштування і протягом четвертого місяця з дня звільнення за умови, що працівник своєчасно (у місячний строк після звільнення) звернувся до служби зайнятості, але не був нею працевлаштований.

{ Частина друга статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV ([3108-15](#)) від 17.11.2005 }

У випадках, коли чотиримісячний строк минув, і відповідну роботу працівнику не було запропоновано, і немає можливості навчання нових професій (спеціальностей) або коли працівник звернувся до служби зайнятості пізніше місячного строку з поважних причин, йому надається статус безробітного з виплатою допомоги по безробіттю відповідно до Закону України "Про зайнятість населення" ([803-12](#)). { Частина третя статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

{ Статтю 46 виключено на підставі Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Стаття 47. Щорічні відпустки працівникам, які працюють (перебувають у відрядженні) на територіях радіоактивного забруднення

Працівники, які працюють (перебувають у відрядженні) на територіях радіоактивного забруднення, надається щорічна відпустка тривалістю пропорційно відпрацьованому на цих територіях часу:

- у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення - 44 календарні дні. Загальна тривалість відпустки не повинна перевищувати 56 календарних днів;

- у зоні гарантованого добровільного відселення - 37 календарних днів. Загальна тривалість відпустки не повинна перевищувати 49 календарних днів;

- у зоні посиленого радіоекологічного контролю - 30 календарних днів. Загальна тривалість відпустки не повинна перевищувати 42 календарних днів.

Зазначені відпустки надаються без урахування додаткової відпустки, передбаченої законодавством України.

В усіх випадках тривалість щорічної відпустки не повинна бути меншою за передбачену законодавством України для будь-якої категорії працівників. За працівниками, які отримують відпустку більшої тривалості, ніж передбачено цим Законом, її тривалість зберігається.

{ Стаття 47 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Р о з д і л V I I I

ПЕНСІЇ І КОМПЕНСАЦІЇ ОСОБАМ, ВІДНЕСЕНИМ ДО КАТЕГОРІЙ 1, 2, 3, 4

Стаття 48. Компенсації за шкоду, заподіяну здоров'ю, особам, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, учасникам ліквідації

наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та сім'ям за втрату годувальника

Одноразова компенсація учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, та сім'ям, які втратили годувальника із числа осіб, віднесених до учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, щорічна допомога на оздоровлення виплачується в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

{ Текст статті 48 в редакції Закону N 2532-XII ([2532-12](#)) від 01.07.92; із змінами, внесеними згідно із Законами N [230/96-ВР](#) від 06.06.96, N [563-XIV](#) ([563-14](#)) від 25.03.99, N [2638-III](#) ([2638-14](#)) від 11.07.2001; в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }
{ Щодо дії тексту статті 48 додатково див. Закони N [3235-IV](#) ([3235-15](#)) від 20.12.2005, N [489-V](#) ([489-16](#)) від 19.12.2006, Рішення Конституційного Суду N 6-рп/2007 ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 }

Стаття 49. Пенсії особам, віднесеним до категорій 1, 2, 3, 4

{ Установити, що у 2007 році працюючим пенсіонерам, на яких поширюється дія цього Закону, достроково призначена пенсія за віком (з урахуванням підпункту "г" пункту 1 статті 26 Закону України "Про зайнятість населення" ([803-12](#)), пункту "в" частини другої статті 12 Закону України "Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему" ([309-14](#)) та статті 21 Закону України ([3721-12](#)) "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні") у період до досягнення пенсійного віку, передбаченого законодавством для відповідної категорії осіб, не виплачується згідно із Законом N [489-V](#) ([489-16](#)) від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду N 6-рп/2007 ([v0a6p710-07](#)) від 09.07.2007 }
{ Установити, що з 1 січня 2007 року максимальний розмір пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених (перерахованих) у 2006-2007 роках відповідно до цього Закону не може перевищувати 12 мінімальних розмірів пенсії за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" ([1058-15](#)), а по інших категоріях пенсіонерів розмір пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за

особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених (перерахованих) у 2007 році, не може перевищувати 10 тисяч гривень на місяць згідно із Законом N 489-V ([489-16](#)) від 19.12.2006 }
{ Установити, що розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених у 2006 році відповідно до цього Закону, не може перевищувати 12 мінімальних пенсій за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" ([1058-15](#)), згідно із Законом N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005 }
{ Установити, що у 2006 році достроково призначена пенсія за віком з урахуванням підпункту "г" пункту 1 статті 26 Закону України "Про зайнятість населення" ([803-12](#)) у період до досягнення пенсійного віку, передбаченого законодавством для відповідної категорії осіб, працюючим пенсіонерам, на яких поширюється дія цього Закону, не виплачується згідно із Законом N 3235-IV ([3235-15](#)) від 20.12.2005 }

Пенсії особам, віднесеним до категорій 1, 2, 3, 4, встановлюються у вигляді:

- а) державної пенсії;
- б) додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, яка призначається після виникнення права на державну пенсію.

Стаття 50. Додаткова пенсія за шкоду, заподіяну здоров'ю, особам, віднесеним до категорії 1

Особам, віднесеним до категорії 1, призначається щомісячна додаткова пенсія за шкоду, заподіяну здоров'ю, у розмірах:

інвалідам I групи - 30 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

інвалідам II групи - 20 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

інвалідам III групи, дітям-інвалідам, а також хворим внаслідок Чорнобильської катастрофи на променеву хворобу - 15 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначається на момент виплати додаткової пенсії згідно із законом про Державний бюджет України і не може коригуватися іншими нормативно-правовими актами.

{ Текст статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законами N 2532-XII ([2532-12](#)) від 01.07.92, N [230/96-ВР](#) від 06.06.96; в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду

Стаття 51. Додаткова пенсія за шкоду, заподіяну здоров'ю, особам, віднесеним до категорій 2, 3, 4

Особам, віднесеним до категорії 2, щомісячна додаткова пенсія за шкоду, заподіяну здоров'ю, призначається в розмірі 15 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Особам, віднесеним до категорії 3, щомісячна додаткова пенсія за шкоду, заподіяну здоров'ю, призначається в розмірі 10 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Особам, віднесеним до категорії 4, щомісячна додаткова пенсія за шкоду, заподіяну здоров'ю, призначається в розмірі 5 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначається на момент виплати додаткової пенсії згідно із законом про Державний бюджет України і не може коригуватися іншими нормативно-правовими актами.

{ Текст статті 51 в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Стаття 52. Щомісячна компенсація сім'ям за втрату годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи

Щомісячна компенсація в разі втрати годувальника призначається на кожного непрацездатного члена сім'ї, який був на його утриманні, в розмірі 10 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, незалежно від пенсії, передбаченої законодавством України. { Частина перша статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначається на момент виплати компенсації згідно із законом про Державний бюджет України і не може коригуватися іншими нормативно-правовими актами. { Статтю 52 доповнено частиною згідно із Законом N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Право на щомісячну компенсацію в разі втрати годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи мають непрацездатні члени сім'ї годувальника, які були на його утриманні. При цьому дітям щомісячна компенсація призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника.

Члени сім'ї, які вважаються непрацездатними і утриманцями, визначаються відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" ([1058-15](#)). { Частина статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV ([3108-15](#)) від 17.11.2005 }

Вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі і стажисти мають право на щомісячну компенсацію в разі втрати годувальника на строк навчання у навчальних закладах, але не більш як до досягнення ними 23-річного віку.

Стаття 53. Виплата додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, та щомісячної компенсації сім'ям за втрату годувальника

Додаткова пенсія за шкоду, заподіяну здоров'ю, та щомісячна компенсація сім'ям за втрату годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи виплачуються повністю незалежно від заробітку, пенсії чи іншого доходу.

Стаття 54. Державна пенсія особам, віднесеним до категорії 1 та у зв'язку з втратою годувальника

Пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи можуть призначатися за бажанням громадянина із заробітку, одержаного за роботу в зоні відчуження в 1986-1990 роках, у розмірі відшкодування фактичних збитків, який визначається згідно з законодавством.

В усіх випадках розмір середньомісячної заробітної плати для обчислення пенсії за роботу в зоні відчуження у 1986-1990 роках не може перевищувати 3,0 тис. карбованців.

У всіх випадках розміри пенсій для інвалідів, щодо яких встановлено зв'язок з Чорнобильською катастрофою, не можуть бути нижчими:

для учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у 1986 році:

по I групі інвалідності - 220 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

по II групі інвалідності - 200 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

по III групі інвалідності - 180 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

для учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у 1987-1990 роках та осіб, евакуйованих у 1986 році із зони відчуження:

по I групі інвалідності - 160 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

по II групі інвалідності - 150 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

по III групі інвалідності - 140 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

для інших інвалідів, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою:

по I групі інвалідності - 130 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

по II групі інвалідності - 120 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

по III групі інвалідності - 110 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

дітям-інвалідам - 70 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

{ Частина третя статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV ([3108-15](#)) від 17.11.2005; в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Пенсія в разі втрати годувальника призначається непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні (при цьому дітям пенсія призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника), у розмірі:

на одного непрацездатного члена сім'ї - 50 процентів пенсії по інвалідності померлого годувальника;

на двох та більше непрацездатних членів сім'ї - 100 процентів пенсії по інвалідності померлого годувальника, визначеної згідно із зазначеною статтею, що розподіляється між ними рівними частками.

{ Частина четверта статті 54 в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

До непрацездатних членів сім'ї померлого годувальника належать особи, зазначені у статті 36 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" ([1058-15](#)).

{ Частина статті 54 в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначається на момент виплати пенсії згідно із законом про Державний бюджет України і не може коригуватися іншими нормативно-правовими актами. *{ Частина статті 54 в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано*

неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду
N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Порядок обчислення пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи визначається Кабінетом Міністрів України.

{ Стаття 54 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2532-12](#) від 01.07.92, Декретом N [29-93](#) від 26.03.93; в редакції Законів N [3285-12](#) від 17.06.93, N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Стаття 55. Умови надання пенсій за віком особам, які працювали або проживали на територіях радіоактивного забруднення

Особам, які працювали або проживали на територіях радіоактивного забруднення, пенсії надаються із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" ([1058-15](#)):
{ Абзац перший частини першої статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3668-VI ([3668-17](#)) від 08.07.2011 }

N Категорії осіб, які постраждали	Зменшен-
п/п ня віку	
_____	_____

1. Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС:

- які працювали у зоні відчуження з моменту аварії до 1 липня 1986 року незалежно від кількості робочих днів, а з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року - не менше 5 календарних днів
10 років

- які працювали у 1987 році у зоні відчуження не менше 14 календарних днів 8 років
- які працювали з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року у зоні відчуження від 1 до 5 календарних днів, у 1987 році - від 10 до 14 календарних днів, у 1988 році - не менше 30 календарних днів, на діючих пунктах санітарної обробки населення і дезактивації техніки або їх будівництві - не менше 14 календарних днів у 1986 році
5 років

{ Абзац четвертий пункту 1 частини першої статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які відпрацювали на підземних роботах, на роботах з особливо

шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком N 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним у встановленому порядку (чоловіки - 10 років і більше, жінки - 7 років 6 місяців і більше), вік виходу на пенсію зменшується додатково на три роки понад передбачений цією статтею.

Учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які відпрацювали на інших роботах з шкідливими і важкими умовами праці за списком N 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним у встановленому порядку (чоловіки - 12 років 6 місяців і більше, жінки - 10 років і більше), вік виходу на пенсію зменшується додатково на один рік понад передбачений цією статтею.

2. Потерпілі від Чорнобильської катастрофи:

- евакуйовані з 10-кілометрової зони відчуження
у 1986 році 10 років

- евакуйовані з інших територій зони відчуження
у 1986 році 8 років

- особи, які постійно проживали або
постійно проживають чи постійно працювали 4 роки *
або постійно працюють у зоні безумовного та додатково
(обов'язкового) відселення за умови, що 1 рік за кож-
вони за станом на 1 січня 1993 року прожили ний рік про-
або відпрацювали у цій зоні не менше живання, робо-
2 років ти, але не
більше
9 років

- особи, які постійно проживали або 3 роки *
постійно проживають чи постійно працювали та додатково
або постійно працюють у зоні гарантованого 1 рік за 2
добровільного відселення за умови, що вони роки про-
за станом на 1 січня 1993 року прожили або живання, робо-
відпрацювали у цій зоні не менше 3 років ти, але не
більше
6 років

- особи, які постійно проживали або постійно 2 роки *
постійно проживають чи постійно працювали або та додатково
постійно працюють у зоні посиленого 1 рік за 3
радіологічного контролю за умови, що вони роки про-
за станом на 1 січня 1993 року прожили або живання, робо-
відпрацювали у цій зоні не менше 4 років ти, але не
більше

5 років

- особи, які працювали з моменту аварії до 2 роки 1 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986-1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, що виконувалися за урядовими завданнями

{ Абзац сьомий пункту 2 частини першої статті 55 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

* Початкова величина зниження пенсійного віку встановлюється лише особам, які постійно проживали або постійно працювали у зазначених зонах з моменту аварії по 31 липня 1986 року незалежно від часу проживання або роботи в цей період.

Потерпілим від Чорнобильської катастрофи, які відпрацювали на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком N 1 (чоловіки - 10 років і більше, жінки - 7 років 6 місяців і більше), вік виходу на пенсію зменшується додатково на два роки понад передбачений цією статтею.

Потерпілим від Чорнобильської катастрофи, які відпрацювали на інших роботах з шкідливими і важкими умовами праці за списком N 2 (чоловіки - 12 років 6 місяців і більше, жінки - 10 років і більше), вік виходу на пенсію зменшується додатково на один рік понад передбачений цією статтею.

Пенсійний вік за бажанням особи може бути знижено тільки за однією підставою, передбаченою цією статтею, якщо не обумовлено інше. При цьому відповідне зниження пенсійного віку, передбачене цією статтею, застосовується також до завершення періоду збільшення віку виходу на пенсію до 1 січня 2022 року.

{ Частина друга статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3668-VI ([3668-17](#)) від 08.07.2011 }

Призначення та виплата пенсій названим категоріям провадиться відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" ([1058-15](#)) і цього Закону.

{ Частина третя статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV ([3108-15](#)) від 17.11.2005 }

{ Стаття 55 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

Стаття 56. Пільги щодо обчислення стажу роботи (служби)

1. Час роботи, служби (в тому числі державної) з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у зоні відчуження зараховується до стажу роботи, стажу державної служби, вислуги

років, яка надає право на пенсію за вислугу років відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" ([2262-12](#)): до 1 січня 1988 року - у потрійному, а з 1 січня 1988 року до 1 січня 1993 року - у полуторному розмірі (у тому числі за списком N 1 ([36-2003-п](#))). З 1 січня 1993 року та в наступні роки пільги з обчислення стажу роботи у зоні відчуження визначаються Кабінетом Міністрів України. { Пункт 1 статті 56 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96; із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV ([3108-15](#)) від 17.11.2005; в редакції Закону N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

2. Право на пенсію в повному розмірі мають громадяни, віднесені до категорій 1, 2, 3, 4, за умови стажу роботи не менш як: чоловіки - 20 років, жінки - 15 років, із збільшенням пенсії на один процент заробітку за кожний рік роботи понад встановлений цим пунктом стаж, але не вище 75 процентів заробітку, а громадянам, які відпрацювали за списком N 1, чоловіки - 10 років і більше, жінки - 7 років 6 місяців і більше - не вище 85 процентів заробітку.

3. Громадянам, віднесеним до категорій 1, 2, 3 і 4, надається статус ветерана праці за умови наявності у них стажу роботи на 10 років більшого за встановлений пунктом 2 цієї статті (у жінок - 25 років, у чоловіків - 30 років). { Статтю 56 доповнено пунктом 3 згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96; із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV ([3108-15](#)) від 17.11.2005 }

Стаття 57. Пільги по обчисленню середньомісячного заробітку

Обчислення середньомісячного заробітку провадиться відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" ([1058-15](#)).

У разі обчислення пенсії відповідно до частини другої статті 27 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" ([1058-15](#)) за бажанням того, хто звернувся за пенсією, середньомісячний фактичний заробіток для обчислення пенсії може визначатися за будь-які 12 місяців підряд роботи на територіях радіоактивного забруднення.

Якщо особа, яка звернулася за пенсією, пропрацювала на територіях радіоактивного забруднення:

менше 12 місяців, - середньомісячний заробіток визначається шляхом поділу загальної суми заробітку за календарні місяці роботи на кількість цих місяців;

не менше 30 календарних днів у двох місяцях, - середньомісячний заробіток визначається за будь-які фактично відпрацьовані 30 календарних днів роботи;

менше місяця, - середньомісячний заробіток визначається за цей календарний місяць з додаванням до заробітку на основній роботі.

Порядок обчислення середньомісячного заробітку для призначення пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, призначеної відповідно до статті 54 цього Закону, визначається Кабінетом Міністрів України.

Особам, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у 1986 році, а також в евакуації населення на добровільній безплатній основі і стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, що підтверджено відповідними документами, пенсія по інвалідності за їх бажанням обчислюється з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, що був встановлений на час їхнього перебування в зоні відчуження.

{ *Стаття 57 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV ([3108-15](#)) від 17.11.2005; в редакції Закону N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006* }

Стаття 58. Пільги по виплаті пенсій працюючим пенсіонерам

Пенсії особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, виплачуються в повному розмірі без урахування одержуваного заробітку (доходу).

{ *Частина другу статті 58 вилучено на підставі Закону N [2532-12](#) від 01.07.92* }

Стаття 59. Пенсії військовослужбовцям, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи

Пенсії військовослужбовцям призначаються з їх грошового забезпечення згідно з цим Законом та іншими законодавчими актами. Додаткова пенсія за шкоду, заподіяну здоров'ю, призначається відповідно до статті 51 цього Закону. { *Частина перша статті 59 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92* }

Військовослужбовцям пенсії по інвалідності, а членам їх сімей пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи за їх бажанням можуть призначатися на умовах і в порядку, визначених законодавством України для осіб, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, що їх вони дістали при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків) або відповідно до статті 54 цього Закону.

Особам, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження дійсної строкової служби і внаслідок чого стали інвалідами, пенсія по інвалідності обчислюється відповідно до цього Закону або за бажанням цих осіб з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, що був встановлений на час їхнього перебування в зоні відчуження.

{ Частина третя статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом
N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

Стаття 59-1. Виплата пенсій громадянам України, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, у разі виїзду за кордон

У разі виїзду пенсіонера із числа постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи на постійне місце проживання за кордон пенсія, призначена в Україні, крім пенсії, зазначеної в частині другій цієї статті, виплачується в порядку, передбаченому статтею 51 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" ([1058-15](#)).

Пенсія по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання внаслідок Чорнобильської катастрофи, призначена згідно із статтею 54 цього Закону, в разі виїзду пенсіонера на постійне місце проживання за кордон виплачується органом, що призначає пенсії. При цьому застосовується порядок переведення в інші країни пенсій по інвалідності внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання, що визначається Кабінетом Міністрів України.

{ Закон доповнено статтею 59-1 згідно із Законом N 3108-IV
([3108-15](#)) від 17.11.2005 }

Стаття 60. Інші пільги та компенсації особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, можуть надаватись й інші пільги та компенсації, передбачені законодавством України.

Р о з д і л ІХ

ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 61. Пільги щодо оподаткування об'єднань громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Пільги щодо оподаткування об'єднань громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, встановлюються законами про оподаткування.

{ Стаття 61 із змінами, внесеними згідно із Законом N [2532-12](#) від 01.07.92, Декретом N [12-92](#) від 26.12.92, Законами N [3180-12](#) від 05.05.93, N [498/95-ВР](#) від 22.12.95, в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96 }

Розділ X

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 62. Роз'яснення порядку застосування цього Закону

Роз'яснення порядку застосування цього Закону провадиться у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, рішення якого є обов'язковими для виконання міністерствами та іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, всіма суб'єктами господарювання незалежно від їх відомчої підпорядкованості та форм власності.

{ Стаття 62 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96; із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }

Стаття 63. Фінансування витрат, пов'язаних з реалізацією цього Закону

Фінансування витрат, пов'язаних з реалізацією цього Закону, здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, коштів, які враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, та інших джерел, не заборонених законодавством.

{ Стаття 63 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92; текст статті 63 в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008 }

Стаття 64. Відповідальність осіб за порушення цього Закону

Особи, винні в порушенні вимог цього Закону, утаюванні або навмисному перекрученні відомостей про стан радіаційної обстановки або про захворюваність людей, у видачі документів, посвідчень, вчиненні будь-яких інших діянь, що призводять до незаконного одержання громадянами прав і пільг, передбачених цим Законом, несуть матеріальну, адміністративну або кримінальну відповідальність, встановлену законодавством України.

Стаття 65. Порядок видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

1. Учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та потерпілим від Чорнобильської катастрофи видаються посвідчення, виготовлені за зразками, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

Дітям, які не досягли повноліття, посвідчення видаються на загальних підставах та вручаються батькам.

2. При зміні категорії, а також у випадках, передбачених статтею 17 цього Закону, посвідчення підлягає заміні. (Пункт 2 статті 65 в редакції Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96)

3. Посвідчення "Учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС" та "Потерпілий від Чорнобильської катастрофи" є документами, що підтверджують статус громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та надають право користування пільгами, встановленими цим Законом.

4. Видача посвідчень провадиться спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями за поданням районних державних адміністрацій. { Абзац перший пункту 4 статті 65 із змінами, внесеними згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006 }

Порядок видачі посвідчень встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{ Пункт 4 статті 65 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5459-VI ([5459-17](#)) від 16.10.2012 }
{ Стаття 65 в редакції Закону N [2532-12](#) від 01.07.92 }

Стаття 66. Поширення дії цього Закону на громадян інших держав, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Громадяни інших держав, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, користуються всіма пільгами, що передбачені цим Законом, у разі переїзду на постійне місце проживання в Україну.

Стаття 67. Порядок підвищення розміру доплат, пенсій і компенсацій, передбачених цим Законом

Конкретні розміри всіх доплат, пенсій і компенсацій підвищуються Кабінетом Міністрів України відповідно до зміни індексу вартості життя і зростання мінімальної заробітної плати.

Крім індексації пенсії, яка здійснюється відповідно до законодавства про індексацію грошових доходів населення, у разі, якщо величина середньої заробітної плати в Україні за даними центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, за минулий рік зросла, то з 1 березня поточного року розмір пенсії підвищується в порядку, встановленому частиною другою статті 42 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" ([1058-15](#)).

{ Статтю 67 доповнено частиною другою згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом

Максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність. { Статтю 67 доповнено частиною третьою згідно із Законом N 231-V ([231-16](#)) від 05.10.2006; в редакції Закону N 107-VI ([107-17](#)) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду N 10-рп/2008 ([v010p710-08](#)) від 22.05.2008; в редакції Закону N 3668-VI ([3668-17](#)) від 08.07.2011 }

{ *Стаття 67 в редакції Закону N [230/96](#) від 06.06.96* }

Стаття 68. Підстави для припинення виплати компенсацій та надання пільг за проживання на території зони безумовного (обов'язкового) відселення

Виплата компенсацій і надання пільг, передбачених статтями 37 і 46 цього Закону, громадянам, які проживають на території зони безумовного (обов'язкового) відселення, припиняється у разі їх відмови від переселення в збудоване для цієї мети житло (житлові умови повинні відповідати вимогам, передбаченим житловим законодавством). На зазначених громадян у період їх подальшого проживання на радіоактивно забрудненій території не поширюється також пільга щодо зменшення пенсійного віку, передбачена статтею 55 цього Закону.

{ *Стаття 68 в редакції Законів N [2532-12](#) від 01.07.92, N [230/96-ВР](#) від 06.06.96* }

{ *Статтю 69 виключено на підставі Закону N [230/96-ВР](#) від 06.06.96* }

Стаття 70. Захист прав громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, мають право захищати у відповідних державних, судових органах свої законні інтереси та інтереси своїх дітей.

{ *Закон доповнено статтею 70 згідно із Законом N [230/96-ВР](#) від 06.06.96* }

Стаття 71. Особливості внесення змін до цього Закону

Дія положень цього Закону не може призупинятися іншими законами, крім законів про внесення змін до цього Закону.

*{ Закон доповнено статтею 71 згідно із Законом N 231-V ([231-16](#))
від 05.10.2006 }*

Голова Верховної Ради Української РСР

Л.КРАВЧУК

м. Київ, 28 лютого 1991 року
N 796-XII